

# Filmsvinna í Føroyum –ein framtíðarmøguleiki

*Ávegis útgáva av*

Áliti um úrslitið av Filmssummaraskúlan 2006, FISK 2006  
og greining av framtíðarmøguleikunum fyri filmsvinnu í  
Føroyum.



Við útgangsstøði í skeiðnum Filmssummaraskúli 2006  
Tórshavn 10.-22. juli 2006.

Mikkjal Helmsdal.  
Samvit juni 2007.



## Samandráttur til leiðsluna (Executive Summary).

Filmsvinna, skilt sum framleiðsla av fiktiún á filmi, hevur higartil verið lítil og eingin í Føroyum. Heldur ikki síðani sjónvarpið kom. Ein orsök er helst, at miðilin er dýrur. Men filmur er ikki bara ein kostnaðarmikil vinna. Hann hevur stóran mentanarlígan týðning og vit hava tørv á at kenna okkum sjálvum aftur í filmsmiðlinum. Við dagsins tøkni er filmur eisini ein vinnumøguleiki, sum kann skapa tænastr til marknaðir uttan fyri Føroyar, um vit menna okkara karmar og menna førleikarnar her.

Seinastu árin hava vit sæð eina stóra menning innan filmsvinnuna í fleiri norðurlandskum regiónum. Tann áður so fast grógvna hugsanin, at filmsvinna einans kann virka, har sum stórir býir eru, er gjørd til skammar. Í Svøríki eru stórir filmsdeplar vaksnir fram í m.a. Trollhättan í Västra Götalandsregionen og í Umeå í Norðursvøríki, sum framleiða spælifilmar á hvørjum ári og draga nógv virksemini til sín. Hetta eru virksemini, sum eru byrjaði í tí smáa sum miðlaverkstaðir fyri umleið 15 árum síðani, og sum so við fíggarligum stuðli frá regionalum og kommunalum myndugleikum hava vaksið seg til tey eru í dag.

Í sama tíðarskeiði er Ísland vaksið nógv sum filmsland og hevur framleitt umleið 6 spælifilmar um árið í miðal seinastu 15 árin. Tað svarar til, at vit í Føroyum høvdu framleitt ein spælifilm í fullari longd á hvørjum ári. Ísland hevur bæði ein aktivan mentanarpolitikk á filmsøkinum, við ríkisstuðli til framleiðslu av íslenskum filmum, og ein vinnupolitikk, sum eitt nú gevur skattafyrimunir og skattaafurbering til útlenskar filmsframleiðarar sum framleiðsluvirksemini í Íslandi.

Føroyar áttu at sett sær um eitt mál – ella eina vísiún- at fáa føroyska filmsframleiðslu upp á lutfalsliga sama støði, sum ta íslensku: t.v.s. at vit skulu framleiða 1 spælifilm um árið í –lat okkum siga- 2015.

Møguleikar eru at selja Føroyar sum eitt location-land og at selja tænastr til filmsframleiðarar, ið velja at leggja upptøkur her.

Men fyrst av øllum er neyðugt at menna førleikar, skapa karmar og at byrja við hesum á tí støði, har vit eru nú. Tí verður mælt til:

- at byrja við at skapa grundarlag fyri einum vælútgjørdum miðlaverkstaði, ið kann veita ungdómi, filmsáhugaðum borgarum, skúllum og filmsframleiðarum undirvísing, skeið og tænastr.
- At gera føroyska films- og videomarknaðin meira dynamiskan við at hækka munandi um játtanina hjá Kringvarpinum og samstundis taka rættin til at senda lýsingar frá tí, soleiðis at grundarlag verður fyri, at reka eina sjónvarpsstøð á handilsligum grundarlagi og harvið skapa meira dynamikk og kapping í føroyskari framleiðslu av sjónvarpi.
- At stovna ein filmsgrunn, sum kann veita fíggarligan stuðul til filmframleiðslu í Føroyum.

Við hesum trimum tiltøkunum ber til at fáa gongd á menningina komandi 3-4 árin, soleiðis at vit fáa bygt upp ein førleika og fáa framleitt nakrar føroyskar stuttfilmar.

Men skal ein verulig filmsvinna menna seg er neyðugt at byggja eitt nútíðar filmstudio innan fyri tey næstu 5 árin. Við einum slíkum ber bæði til at veita tænastr til føroyskar framleiðarar og loftmiðlar og at fáa útlenskar filmsframleiðslur hendan vegin.

<b>SAMANDRÁTTUR TIL LEIÐSLUNA (EXECUTIVE SUMMARY).....</b>	<b>2</b>
<b>FORORD.....</b>	<b>4</b>
<b>INNGANGUR.....</b>	<b>6</b>
<b>MENTANARLIGUR TÝDNINGUR.....</b>	<b>7</b>
<b>VINNULIGUR TÝDNINGUR.....</b>	<b>7</b>
<b>NÚVERANDI STÖÐAN.....</b>	<b>8</b>
<b>SAMANDRÁTTUR: HÖVUÐSNIÐURSTÖÐUR OG YVIRSKIPAD SJÓNARMÍÐ.....</b>	<b>9</b>
<b>1. FILMSVINNA Í NORDURLENDSKUM ÚTJADARAÖKJUM.....</b>	<b>11</b>
<b>1.1 GRANSKING Í FILMSVINNU Í NORDURLENDSKUM ÚTJADARUM: SAMBANDIÐ MILLUM FILMSVINNU OG ØKISMENNING.....</b>	<b>11</b>
<b>1.2 ÁSTÖÐI OG GRUNDSJÓNARMÍÐ Í GRANSKINGARVERKÆTLANINI UM FILMSVINNU OG ØKISMENNING Í NORDURLONDUM.....</b>	<b>11</b>
<b>1.2.1 Mentan og búskapur: Kreativar vinnur.....</b>	<b>11</b>
<b>1.2.2 Lýsing av filmsvinnuni í Nordurlondum.....</b>	<b>12</b>
1.2.2.1 Arbeidshættir og fyriskipan.....	13
1.2.2.2 Alheimsgerð og altjóðagerð av filmi.....	14
1.2.2.3 Filmspolitikkur – almennur studningur til filmsframleiðslu.....	16
1.2.2.4 Filmur og økismenning – politikkur og úrslit.....	16
1.2.2.4.1 Vinnulív og arbeiðsmøguleikar.....	17
1.2.2.4.2 Atdráttarmegi fyri fyrirkur og fólk.....	18
1.2.2.4.3 Samleiki og sosialur kapitalur.....	19
1.2.2.5 Landafrøðiliga spjadingin av filmsvinnuni.....	19
<b>1.2.3 Samanumtøka.....</b>	<b>21</b>
<b>1.3 ØKISMENNING INNAN FILMSVINNUNA Í SVØRÍKI.....</b>	<b>21</b>
<b>1.3.1 Film í Väst – eitt menningartiltak í Västra Götaland.....</b>	<b>22</b>
Lyklafaktorar í samanrenningini millum film og økismenning í Västra Götalandsregionen.....	23
<b>1.3.2 Filmsvinnan í Norrbotten – Filmpool Nord.....</b>	<b>25</b>
Menningin av einum lands- og altjóða perspektivi.....	26
<b>1.4 MENNING AV FILMSVINNU Í ÚTJADARUNUM Í NOREGL.....</b>	<b>28</b>
<b>1.5 MENNING AV FILMSVINNU Í ÚTJADARUNUM Í DANMARK.....</b>	<b>28</b>
<b>1.6 MENNING AV FILMSVINNUNI Í ÍSLANDI.....</b>	<b>28</b>

## Forord.

Er tað gjørligt at fáa eina filmsvinnu á føtur í Føroyum? Er nøkur meining í at royna at fara undir slíka vinnu í Føroyum?

Vit seta oftast filmsvinnuna í samband við altjóða undirhaldsídnað og risafyrirðingur í USA, har spælifilmarnir kosta 100 milliónir og meira at framleiða. Slíkar verkætlanir liggja fjart frá okkara hugaheimi.

Mentanin fær ein alt størri leiklut í samfelagsmenningini í heiminum í dag. Hetta er ikki minst galdandi fyri filmsídnaðin, sum er bæði mentan og ídnaður, list og undirhald. Filmsvinnan er tann berandi veitarin av innihaldi til teir audiovisuella miðlarnar og ein kreativ vinna við stórum menningarmøguleikum. Áse Kleveland, fyrrverandi norskur mentamálaráðharri og fráfari stjóri í Svenska Filminstitutet, førir fram, at filmsvinnan í nógvum ørtum av heiminum heiminum er skilgreinað (definerað) sum ein týðningarmikil drívmeði í arbeiðinum at menna øki uttan fyri stórbýirnar, og at hetta hevur ført til eina økta filmsframleiðslu, sum endurspeglarspeglar eitt størri margfeldi av røddum, landsløgum og søgum.<sup>1</sup> Hon sigur víðari, at gongdin í Norðurlondum er eitt lýsandi dømi um júst hetta. Filmsframleiðslan í útjaðarunum hevur endurnýggjað og ríkað tað samlaðu filmsframleiðsluna í teimum stóru Norðurlondunum, samstundis sum hon hevur verið ein drívmeði at skapa økt norðulendskt samstarv innan filmsvinnuna. Og nógvir landslutir í Norðurlondum eru í byrjanini av sínum filmssatsingum.<sup>2</sup>

Menning av filmsvinnu í útjaðarum er tí eitt rák, sum er frammi í tíðini í grannalondum okkara, og tað ber tí til at hyggja at og læra av teimum tiltøkum, sum verða framd har.

Livandi myndin er ein miðil, sum fær alt størri og størri týðning í samskiptinum í nútíðar altjóðagjörda samfelagnum. Og tað hevur alstóran týðning fyri eina og hvørja mentan, sum vil vera partur av og mennast og yvirleva í altjóðagerðini at finna sítt mál og sín samleika í hesum samskiptinum. Tað er týðningarmikið hjá nútíðarmenniskjanum at síggja og hoyra søgur fortaldar á sínum egna máli og við stóði í sínum egna umhvørvi og sínum egnu lívsroyndum og røtrum.

Hetta hava grannalond okkara sannað, sum hóast nógv størri enn vit eisini eru dvørgar í filmshøpi, tá tað, ið tey megna, verður samanboreið við risastóru kappingarneytarnar úr Onglandi og USA.

Higartil er bert ein spælifilmur framleiddur við føroyskari fígging burturav – Atlantic Rhapsody, sum var frumsýndur í 1988. Síðani tá hevur verið hildið, at filmurin sum miðil er ov kostnaðarmikil hjá okkum at hugsa um. Árliga játtanin hjá Mentanargrunni Landsins røkkur sera stutt, um grunnurin skal stuðla filmsframleiðslu, og um grunnurin so lat alla sína játtan til eina filmsverkætlan, vildi tað ikki verið smápengar í mun til kostnaðin fyri at framleiða ein spælifilm.

Men hvussu skulu vit so yvirhøvur orka at hugsa um filmsvinnu í Føroyum, tá vit vita at pengarnir til aðra mentan frammanundan eru smáir?

Hyggja vit eftir Norðurlondum, so eru fleiri landspartar, sum í 90-árunum fóru undir miðvísa og stigvísa uppbygging av filmsvinnu, og sum eftir 10-15 árum hava megnað at bygt upp filmsvinnuumhvørvi, ið framleiða upp í fleiri spælifilmar og sjónvarpsrøðir um árið. Tá eitt

<sup>1</sup> Dahlström et al, s. 5.

<sup>2</sup> Sama.

vinnuligt undirstøðukervi er bygt upp til filmsframleiðslu fylgir nógv avleitt virksemi aftaná og framleiðararuttan frá koma og inn og nýta tær tæna sturnar, sum eru uppbygðar. Soleiðis er filmsvinnan vorðin ein virðismikil partur av menningini av hesum landspørtum, sum skapar nýggj arbeiðspláss og skapar stoltleika um mentanina og vinnulívið á staðnum.

Grannar okkara fyri norðan, Ísland, fóru undir at menna veruliga filmsframleiðslu umleið 1990. Samstundis hava íslendingar eisini lagt dent á at fáa útlenskar filmsframleiðarar til Íslands at nýta umhvørvi og tæna stur – filmar so sum James Bond – Die Another Day, Batman Begins og The Days of our Fathers (krígsfilmur hjá Clint Easwood) eru lutvíst innspældir í Íslandi. Í tíðarskeiðnum 1995-2003 vóru 39 íslenskir spælifilmar framleiddir, og tað er í miðal 6,5 filmar um árið. Samanborið við fólkatálið svarar tað til, at vit í Føroyum høvdu framleitt ein spælifilm í fullari longd um árið.

Filmsframleiðsla er bæði mentan og vinna. Filmsvinnan er ein kreativ vinnugrein sum byggir á skapan, kreativ evni og gagnnýtslu av praktiskum førleikum og sosialum kapitali.

Í hesum vísiðnstíðum kundi tað verið eitt hósíligt mentanarligt mál at sett okkum, at vit náa eini filmsframleiðslu sum er lutfalsliga á hædd við ta íslensku í 2015. Hetta álítið vil geva nøkur boð upp á ítókilig stíg til tess at røkka hesi vísiðnini.

## Inngangur.

Á heysti 2005 tóku táverandi Menningarstovan saman við Jan Berg Jørgensen og Jákupi Veyhe frá filmsverkstaðnum Klippfisk stig til at skipa eitt norðurlandskt filmssummarskeið í Føroyum, sum skuldi føra føroyskar næmingar saman við dugnaligum professionellum filmsfólki úr Norðurlondum. Samstundis skuldi høvið nýtast at meta um møguleikarnar at menna filmslist sum vinnugrein í Føroyum. Í hesum sambandi avgjórði stýribólkurin fyri verkætlanina, at gerast skuldi ein neyv eftirmeting av summarskúlanum, og at skrivast skuldi eitt álit, sum metti um fyrirtreytirnar og møguleikarnar fyri at menna eina føroyska filmsvinnu.

Filmssummarskúlin fekk sum verkætlan navnið FISK 2006 og ein fylgibólkur mannaður við umboðum fyri myndugleikar og feløg við mentanarpolitiskum og/ella vinnuligum áhugamálum í mun til filmsvinnu í Føroyum var skipaður at fylgja fyrireikingararbeiðinum. Menningarstovan søkti stuðul frá Vinnuframagrunninum til endamálið á heysti 2005 og í desember byrjaði Mikkjal Helmsdal at starvast sum parttíðarsettur verkætlanarleiðari.

Verkætlanarleiðarin orðaði fylgjandi uppskot til arbeiðssetning fyri álitid um filmsvinnu, sum stýribólkurin samtykti:

Filmsvinna í Føroyum.

Arbeiðssetningur fyri álit í sambandi við verkætlanina "Filmssummarskúli í Føroyum 2006".

Álitid skal eftirmeta úrslitid av summarskeiðinum í filmsgerð 10.-23. juli 2006 við atliti til møguleikarnar fyri framtíðar menning av filmsvinnu<sup>3</sup> í Føroyum. Herundir:

- a) Lýsa mentanarliga og vinnuliga týðningin av eini filmsvinnu í føroyskum høpi.
- b) Lýsa møguleikarnar, sum liggja í filmsvinnuni. Herundir vinnuligar, listarligar og yrkisligar menningarmøguleikar fyri eina føroyska filmsvinnu.
- c) Lýsa filmsvinnuna og ymisku og greinar hennara innan reklamuna, tilfar til alnótina og nýggjar miðlar, spælfilm og sjónvarp. Útflutningsmøguleikar fyri føroyska filmsvinnu. Veikir liðir og møguleikar.
- d) Meta um fyrirtreytirnar fyri menning av filmsvinnu í Føroyum, herundir samanbera við onnur lond, t.d. Ísland og Írland, ið bæði hava eina filmsvinnu, sum í altjóða høpi er nógv størri enn stóddin á londunum átti at borið boð um.
- e) Stig, ið tað almenna kann taka, og loysnir, ið tað almenna kann veita, fyri at fremja møguleikarnar at skapa eina filmsvinnu í Føroyum.

Í lýsingini av omanfyri standandi skal álitid kortleggja:

- Verandi útbúgvingarvirksemi á filmsøkinum, verandi framleiðslu innan allar greinar av filmsframleiðslu og verandi aktørar innan hesa framleiðslu.
- Stuðuls- og samstarvsmøguleikar við grunnar, stovnar og feløg uttanlands.
- Nøgd og dygd í føroyskari filmsframleiðslu higartil.

Tá eingin filmsvinna sum so enn finst í Føroyum, er neyðugt at byggja ein greining av møguleikunum fyri eini slíkari vinnu á viðkomandi royndir, sum eru gjørdar aðrastaðni. Tí kemur brot d) arbeiðssetninginum at fylla munandi í samlaðu framsetingini og tyngdin í samanberingini kemur at liggja á Norðurlondum og Íslandi.

<sup>3</sup> Tá tað í hesum arbeiðssetningi verður røtt um filmsvinnu, so meinast við alla framleiðslu, sum inniber upptøkur og samanseting av livandi myndum uttan mun til, hvør miðil, ið verður nýttur til framleiðslu og útbreiðslu av hesum myndum. Sum menningin er í løtuni merkir hetta í nógv størstan mun arbeiði við digitalum myndamiðlum.

Gongdin í framsetingini er hendan: Áltíð byrjar við at hyggja at úrslitunum av norðurlendsku granskingarverktætlanini *Film och regional utveckling i Norden*, som norðurlendski granskingarstovnurin fyrir økismenning Nordregio framdi saman við Svenska Filminstitutet, og sum kom út í bók í 2005 og sum lýsir hvussu filmsvinnan hevur ment seg í norðurlendskum útjaðarum seinastu 10-15 árin. Í øðrum parti verður støðan í Føroyum viðvíkjandi filmsvinnu lýst. Triði partur er ein lýsing og eftirmeting filmssummar skúlanum 2006. Í fjórða parti verður hugt at filmspolitikki sum vinnupolitikki, har Írland og Ísland verða tikin sum dømi. Í fimta parti verður so ein meting gjørd av framtíðarmøguleikunum fyrir filmsvinnu í Føroyum, grundað á úrslitini av undanfarnu greiningunum. Endað verður við samanumtøku, niðurstøðum og tilmælum um, hvørji stig, ið kunnu takast fyrir at skapa menningarumstøður fyrir filmi sum vinnu í Føroyum.

Men hví eina føroyska filmsvinnu? Vit hava klárað okkum uttan eina slíka higartil.

### **Mentanarligur týðningur.**

Tann livandi myndin er í alt størri mun ein berandi samskiftisháttur í samfelagnum. Hon gongur aftur í dagligu mentan okkara og nær okkum gjøgnum alt fleir tekniligar plattformar og miðlar: Biograflørfitið, sjónvarpið, telduna, fartelesfóna, iPod'in, hondtelduna o.s.fr., og hon røkkur longur og longur út í samfelagið. Flatskermar hanga á veggjunum í almennum rúmun og hølum, t.d. handlum, bíðihallum, matstovum og barrum.

Tann livandi myndin trokar í størri og størri mun burtur prentaðu myndina og skrivaða orðið, tá vit dagliga kunna okkum um umheimin.

Samstundis fær tað størri týðning at síggja livandi myndir, sum fortelja søgur um okkum sjálvi, á okkara egna máli og við støði í okkara lívsroyndum.

Hetta má føroyska samfelagið fyrihalda seg til. Og tað krevur, at føroyska samfelagið mennir førleikan at samskifta við livandi myndum, soleiðis at vit ikki í longdini gerast analfabestar í miðlasamskiftinum við altjóða samfelagið.

### **Vinnuligur týðningur.**

Framleiðslan av livandi myndum økist alsamt í londunum kring okkum. Við digitalu teknini er framleiðslan vörðin tekniliga einfaldari og bíligari, og samstundis eru móguleikarnar at senda/flyta hesa framleiðsluna millum lond øktir.

Eins og í tónleikavinnuni er tað ikki longur teknin í sær sjálvum, sum er fremsti kappingarfyrirminurin. Tað, sum hevur týðning fyrir kappingarførið í hesi vinnuni, eru kreativu førleikarnir at brúka teknina.

Tað eru ongar grundleggjandi forðingar fyrir at menna eina vinnu innan films- og videoframleiðslu í Føroyum. Tað sum krevst, at farið verður miðvíst undir at skapa karmarnar og menna førleikarnar og menna talentini til at arbeiða í hesi vinnuni.

Um vit hyggja at royndunum frá Íslandi, Írlandi, Vestur- og Norðursvøríki, Danmark o.ø., so eigur tað bera til at menna eina filmsvinnu í Føroyum, sum lutvíst framleiðir føroyskar filmar og lutvíst – og kanska í størri mun- veitir framleiðslutænastur til útlenskar filmsframleiðarar.



Royndirnar frá menning av filmsvinnu í norðurlendskum útjaðaraøkjum vísa, at nógv avleitt virksemi er av filmsframleiðsluni (tænastur, bygging, flutningur, gisting, ferðavinna, o.a.) umframt, at ein sjónlig filmsvinna tykist at hava sera jaliga ávirkan á sjálvskensluna í einum lokalum øki.

### **Núverandi støðan.**

Støðið undir føroyskari filmsvinnu í dag er sera avmarkað, um tað yvirhøvur ber til at tosa um eina filmsvinnu.

Framleiðsla av fiktiún og dokumentarfilmum er lítil og eingin. Peningur er eingin settur av frá almennari síðu til framleiðslu av føroyskum fiktiónsfilmum. Og útbúgvingartilboðini eru sera avmarkaði.

Framleiðsla av livandi myndum fer fram í sjónvarpinum og á lýsingarstovunum. Fiktiún verður stórt ikki framleidd á yrkisstøði, undantikið tær søgur, sum sjónvarpið annað ella triðja hvørt ár ger í sambandi við jólini. Her er tó altíð talan um framleiðslur við sera lágari fíggarætlan.

Møguleikarnir fyri fakligari menning eru nærum ikki til. Undirvísingin í skúlunum er avmarkað, tí førleikin og møguleikin at fáa fakliga hjálp eru avmarkaðir.

Fakliga menningin innan almenna sjónvarpið hevur staðið í stað seinastu árin. Journalistar verða ikki beinleiðis útbúnir í at arbeiða við sjónvarpi. Sjónvarpið hevur ikki ein greiðan politikk fyri góðskumeting av egnum sendingum ella fyri góðskumálum í sendingum sínum.

Filmsverkstaðurin Klippfisk hevur verið ein roynd hjá einstaklingum at seta undirvísing á økinum í gongd. Haðani er nógv virksemi sprottið, og eitt umhvørvi av ungum filmsfólkum er vaksið fram har. Men eingin stovnur ella felagsskapur varðar av Klippfiski. Vandi er fyri, at Klippfisk dettur niður fyri, tí óvissa er bæði um hølini og hvør, ið vil taka eigaraskapin av virkseminum.

Tað verður millum lítið einki framleitt av undirhaldi og fiktiún í Føroyum í dag. Kringvarpið eftirspyr ikki sjónvarpsframleiðslur uttan fyri stovnin, og tí er heldur einki fakligt umhvørvi at tala um uttan fyri almenna sjónvarpið. Talið av persónum, sum burturav fáast við videoframleiðslu uttan fyri almenna sjónvarpið kunnu teljast á einari hond, og tey arbeiða øll við lýsingarframleiðslu.

Tað almenna sjónvarpið sendir lýsingar, og tað er grundarlagið undir tí sindrinum av framleiðslu, sum er innan privatu vinnuna.

Tað er tí stórur tørvur á at skapa fíggarligar, vinnuligar og útbúgvingarligar fortreytir fyri, at føroysk filmsframleiðsla kann mennast og gerast ein verulig vinna og eitt veruligt íkast til føroyskt vinnu- og mentanarlív.

## **Samandráttur: Høvuðsniðurstøður og yvirskipað sjónarmið.**

Møguleikarnir fyri at skapa eina filmsvinnu í Føroyum liggja fyrst og fremst í at menna førleikarnar at framleiða film og vido, bæði hvat viðvíkur fyrireiking, framleiðslufyriskipan, leikstjórn, handritagerð, upptøkum og eftirarbeiði (klipping, ljóðeftirarbeiði, tónleikur o.s.fr.).

Sum tøkkin er háttað og soleiðis, sum samskiptið fer fram og mennist, so fer tað at bera væl til hjá eini føroyskari filmsvinnu at bjóða tænastr sínar fram til útlenskar framleiðarar. Fyritreitin er, at førleikarnir og framleiðslukervið eru til staðar.

Fyri at skapa hesar fyritreitirnar er neyðugt at:

- 1) menna talentini og útbúgva tey
- 2) menna heimliga marknaðin, so grundarlag verður fyri fleiri framleiðslufeløgum
- 3) skapa karmar, so hesi feløg kunnu bjóða seg fram á marknaðum uttan fyri Føroyar og so tað er áhugavert hjá útlenskum framleiðslufeløgum at keypa tænastr í Føroyum.

Mælt verður til at:

- Skipaður verður ein almennur ella alment fíggaður filmsdepil, sum:
  - o Rekur miðlaverkstað, ið stuðlar skúlum við vitan, vegleiðing og útgerð til undirvísing í videoframleiðslu
  - o Heldur skeið fyri skúlalærarum o.ø. í videoframleiðslu
  - o Skipar fyri førleikamennandi skeiðum fyri framleiðslufeløg og almenna sjónvarpið
  - o Stuðlar og eggjar borgarum – ungum sum eldri-, ið vilja royna at gera egnar filmar
  - o Skipar fyri miðvísingum skeiðvirksemi fyri ung og áhugafilmsskaparar sum heild
  - o Umboðar føroyska filmsvinnu úteftir
  - o Kann taka stig til og samskipa framleiðslu av føroyskum stuttfilmum og spælifilimum
  - o Kann taka stig til at fáa útlensk framleiðslufeløg at leggja framleiðslur í Føroyum
  - o Rekur eitt væl útgjørt filmstudio, har privatir og almennir filmsframleiðarar kunnu leiga seg inn.
  - o Veitir fulla ella lutvísa fígging til framleiðslur, sum verða framdar í Føroyum, bæði føroyaskar og útlenskar.
- Avtøkan av lýsingum í almennu loftmiðlunum verður framd innan fyri eitt ár, so pláss fyri verður fyri privatum loftmiðlum.
- Beinleiðis almenni stuðulin til Kringvarpið verður øktur, og ein triðingur av samlaðu inntøkum Kringvarpsins oyramerkur til at keypa sjónvarpssendingar uttan fyri stovnin.
- Stovnaður verður grunnur at stuðla framleiðslu av føroyskari fiktiún á filmi. Hesin peningur verður settur í ein grunn, sum allir framleiðarar kunnu søkja úr.
- Framleiðsla av føroyskari fiktiún verður gjørd til eina skyldu í komandi mál- og rammustýringarsáttmálum millum tað almenna og Kringvarpið
- Stuðulin til yrkisleiklist verður øktur, so hópurin av yrkisleikarum, sum eru virknir í Føroyum kann gerast breiðari
- Skattalætti ella stuðul (t.d. eftir íslenskari fyrimynd, har útlensk framleiðslufeløg fáa 12% av tí peningi, ið tey brúka til vørr og tænastr í Íslandi, endurgoldin frá statinum) verður latin útlenskum filmsfeløgum, ið framleiða filmar ella partar av filmum í Føroyum.

- At stuðlað verður upp undir at fáa eitt afturvendandi norðurlandskt ella altjóða filmstiltak í Føroyum, t.d. eitt skeið (møguliga við tíðina sett saman við einum festivali), av høgari góðsku, sum setir Føroyar á kortið hjá filmsvinnuni í londunum uttan um okkum, og sum gevur føroyingum høvi at skapa sær persónlig netverk við virkin fólk í filmsvinnuni í londunum uttan um okkum.

Niðurstøðan er, at átrokandi stigini, ið mugu takast eru, 1) at skipa førleika- og talentmenning gjøgnum undirvísingartilboð og skeiðvirksemi, 2) at skapa ein víðkaðan og meira dynamiskan heimamarknað fyri videoframleiðslu og 3) at skipa ein føroyskan filmsgrunn at veita fígging til framleiðslu av føroyskum filmum.

## 1. Filmsvinna í norðurlenskum útjaðaraðkjum.

Í Norðurlöndum hefur í nógv ár verið eitt kjak um, hvussu tær kreativu vinnurnar kunnu virka sum drívmeði fyri vinnuligari menning og búskaparvøkstri í útjaðaraðkjum.

Tey seinastu 10-15 árin hava fleiri landslutir í Norðurlöndum sett sær fyrri at menna filmsvinnu í økjum sínum. Í fleiri av hesum landslutum er eydnast at fáa eina umfatandi vinnu at virka, og í eitt nú Vestursvøríki, har Götalandsregionen hefur bygt upp og stuðlað felagnum Film i Väst, eru yvir 100 spælifilmar heilt ella lutvíst framleiddir síðani 1992, í Íslandi eru úti við 50 spælifilmar framleiddir í sama tíðarskeiði umframt at fleiri útlenskir filmar lutvíst eru upptiknir har, og í Danmark hava tiltøk sum FilmFyn, Århus Filmby og Den Vestdanske Filmpulje við kommunalimum stuðli út frá ymsum strategium sett gongd í filmsframleiðslur uttan fyrri høvuðsstaðarøkið.

### 1.1 Gransking í filmsvinnu í norðurlenskum útjaðarum: Sambandið millum filmsvinnu og økismenning.

Í 1995 gjøgnumførdu Svenska Filminstitutet og Nordregio, sum er granskingarstovnur undir Norðurlenska Ráðharraráðnum, eina verkætlan, sum skuldi lýsa og greina sambandið millum filmsframleiðslu og økismenning í Norðurlöndum. Úrslitið var almannakunngjørt í frágreiðingini *Film och regional utveckling i Norden*, sum kom út í oktober 2005, og inniheldur greinar um film og økismenning í Danmark, Noreg, Svøríki, Finlandi og Íslandi.<sup>4</sup> Meginásin í frágreiðingini er at lýsa, hvussu politikkur og almenn fígging verða nýtt at menna filmsvinnu í útjaðarunum, og í hvønn mun hesi náa setta málinum um at viðvirka til økismenning.

### 1.2 Ástøði og grundsjónarmið í granskingarverkætlanini um filmsvinnu og økismenning í Norðurlöndum.

Frágreiðingin leggur dent á film sum bæði mentan og vinnu og at skilgreina filmsvinnuna sum eina kreativu vinnu. Hon lýsir bygnaðin í filmsvinnuni og lýsir tilgongdina í filmsframleiðsluni “frá kornaksinum til tað lidna breyðið” fyrri harvið eisini at kunna greiða frá, hvussu filmsvinnan lokaliserar seg og hvussu hon er landafrøðiliga staðbundin.

Fyri at lýsa hvussu filmframleiðslan ávirkar økismenning í Norðurlöndum gjøgnumgongur frágreiðingin, hvussu filmsvinnan ávirkar trý ymisk men lutvíst umskarandi øki: Vinnulív og arbeiðspláss, atdráttarmegi og samleika og sosialan kapital. Frágreiðingin víðger harumframt landafrøðiliga eyðkennini fyri filmsvinnuna og bjóðar tí ráðandi sjónamiðinum av, at filmsvinna einans kann virka í stórbýarumhvørvm.

#### 1.2.1 Mentan og búskapur: Kreativar vinnur.

Til ber at siga, at alt búskaparligt virkseimi er ávirkað av mentanini eftirsum búskapurin ikki er leysur av metingum og normum. Tá vit siga soleiðis, tala vit út frá einum breiðum mentanarligum hugtaki. Tala vit um mentan sum list og skapandi virkseimi, so hava vørur og tænastur í dag eitt størri mentanarligt innihald og eitt størri symbolvirði enn áður. Onglendingurin C. Leadbeater hefur í bókini *Living on Thin Air. The New Economy* (1999) á sera myndarligan hátt lýst hetta vektloysið í modernaða búskapinum. Leadbeater sigur, at fleiri og fleiri fáa sítt livibreyð frá “tí tey

<sup>4</sup> Granskararnir, sum skrivað hava um ymsu londini eru John Jørgensen, Danmark, Marta G. Skúladóttir og Hólmfriður Bjarnadóttir, Ísland, Greta Rusten, Noreg, Kaisa Lähteemäki-Smith, Finnland, Margareta Dahlström, Brita Hermelin og Elisabeth Wengström, Svøríki.

hava í hövðinum”- kreativiteti, talenti og hugskotum, og ekki ítökiligum framleiðsluvörum. Hetta er ein gongd, ið førir mentan og búskap tættari saman.<sup>5</sup>

Týðningurinn av mentanarligum og kreativum virksemi fyri økismenning og búskaparvøkstur er lutvíst beinleiðis avleiddur av sjálvum virkseminum. Yvirhøvur hevur talið av fólki í Vesturheiminum, sum starvast í mentanarligum og kreativum vinnum, verið vaksandi. Og lutvíst hevur mentanarligt virksemi óbeinleiðis ávirkan, sum er avleidd av t.d. førleikunum hjá kreativum yrkisfólkum innan sniðgeving ella marknaðarføring, sum kunnu vera við at økja virðið á tænaðum og vörum í øðrum vinnugreinum. “Ein onnur positiv óbeinleiðis ávirkan er, at eitt skapandi og mentanarligt umhvørvi hevur eitt atdráttarvirði (en attraktionsværdi), sum dregur annað virksemi, aðrar fyrirkur og onnur menniskju til plássid.”<sup>6</sup>

Bretska Mentanar-, Miðla- og Ítróttarmálaráðið skilgreinar kreativar vinnur soleiðis á heimasíðu síni: “Kreativar vinnur eru tær vinnurnar, sum byggja á kreativitet, evni og førleikar hjá einstaklingum, og sum bera møguleikar í sær at skapa vælferð og arbeiðspláss við at menna og gagnnýta óitökiligan ognarrætt (intellectual property)”<sup>7</sup>

Høvundarnar aftan fyri *Film och regional utveckling i Norden* lúta seg at teirri skilgreiningi (definiðini), at kreativar vinnur umfata tey virksemi, ið sameina mentan og vinnu. Filmsvinnan er ein slík vinna, og hon er harumframt partur av tí, ið verður rópt mentanarligar vinnur, og av upplivingaríðnaðinum.<sup>8</sup>

Stern, Svensson og Toll taka soleiðis saman um filmsframleiðslu sum kreativa vinnu: “Langfilmsframleiðsla framleiðir eina mentanarvøru, sum skapar eitt upplivingarvirði hjá áskoðarafjöld síni, samstundis sum hon skapar arbeiðspláss og eftirspurning hjá undirveitarum og inntøkur til fyrirkurnar í vinnuni. Hon er eyðkend av einari framkomnari framleiðslutøkni, sum verður parað við listarligari formgeving. Stórt menniskjaligt og búskaparligt tilfeingi verður umsett í einum sera avmarkaðum tíðarskeiði, meðan innspælingin fer fram.”<sup>9</sup>

### 1.2.2 Lýsing av filmsvinnuni í Norðurlondum.

Við filmsvinnu verður ofta í norðurlendskum høpi sipað til framleiðslu av langfilmum, men slík framleiðsla er í veruleikanum ofta ikki gjørlig at skilja sundur frá stutt- og dokumentarfilmum, sjónvarpsframleiðslu og lýsingarfilmum. Tey, ið framleiða langfilmar, hava t.d. ofta byrjað starvsleið sína við at gera stuttfilmar. Filmur sum vinnugrein verður ofta skilgreinað sum “framleiðsla av filmum, ið eru egnaðir at vísa í biografi, sjónvarpi ella á dvd-fløgu. Harumframt kemur so framleiðsla av videoløgum og lýsingarfilmum.

Tær einstøku fyrirkurnar í filmsvinnuni arbeiða oftast við eini ávísari sergrein innan vinnuna, og nógvir persónar í filmsvinnuni eru free-lansarar og starvast eftir sáttmála í stutt tíðarskeið í senn. Tí er neyðugt at vera virkin og sjónligur, og nýggj arbeiðstoymi verða uppbygd við støði í fyrrverandi royndum og oftast við fólki, ið frammanundan kenna hvønn annan.<sup>10</sup>

<sup>5</sup> Leadbeater 1999. Endurgivin í Dahlström et al (2007).

<sup>6</sup> Marcussen, Ann, og King, David (2003), endurgivið úr Dahlström et al (2005), s. 16.

<sup>7</sup> DCMS, Department for Culture, Media and Sports (2007). [http://www.culture.gov.uk/what\\_we\\_do/Creative\\_industries/](http://www.culture.gov.uk/what_we_do/Creative_industries/)

<sup>8</sup> Dahlström et al (2007), s. 16.

<sup>9</sup> Stern, Svensson og Toll (2003), s. 8.

<sup>10</sup> Dahlström et al (2007), s. 17.

Filmsvinnan hefur vanliga verið tengd at stórbýarumhvörvum, tí har eru kafféir, matstovur og stórir filmsfestivalar, ið skapa mœtiplássini, har hugskot verða til og samstørv byrja, og har búgva flestu av teimum fólkunum, ið hava tær yrkisútbúgvingarnar, sum filmsvinnan hefur brúk fyri. Eisini hefur tað týdning, at flestu statsligir films- og listarskúlar í Norðurlondum liggja í høvuðsstaðarøkjunum. Í Noreg hefur staturin roynt at venda hesi miðsavningini við at leggja sínar týdningarmestu filmsútbúgvingar uttan fyri høvuðsstaðarøkið.<sup>11</sup>

Filmsstevnur og –ráðstevnur hava ein stóran leiklut í norðurlendskari filmsvinnu, tá tað snýr seg um at skapa sambond og netverk, ið kunnu føra til framleiðslusamstarv ella samstarv um fígging av filmum. Teir hava somuleiðis týdning fyri at fylgja við í tí, sum hendir á marknaðinum, og teimum hugskotum, sum røra seg í vinnuni. Eitt dømi um ein mœtistað í Norðurlondum er árliga filmsstevnan í Haugesund, sum hefur skapað sær ein profil, sum festivalurin, ið vísir nýggjar norðurlenskar filmar. Á hesi stevnuni verður skipað fyri tiltakinum New Nordic Films, sum er ein solumarknaður fyri norðurlenskar filmar.<sup>12</sup> Ein annar týdningarmikil marknaður fyri norðurlenskar filmar er Nordic Film Market, sum er partur av árliku filmsstevnuni í Göteborg og vendir sær til framleiðarar, sjónvarpsstøðir, filmsseljarar/filmsútbreiðarar og filmsstevnur kring allan heimin.<sup>13</sup>

Tað er nærliggjandi at lýsa filmsvinnuna og mátan, ið hon skipar seg, við *cluster*-hugtakinum hjá amerikanska búskaparfrøðinginum Michael Porter. “Eitt *cluster* (=tyssi, bólkur) er ein bólkur ella hópur av landafrøðiliga miðsavnaðum og samantengdum fyrirkomulagum innan fyri eitt serligt vinnuøki, ið eru samanbundin av, at tær líkjast og stuðla upp undir hvørja aðra.”<sup>14</sup> Eitt *cluster* kann landafrøðiliga fevna um ein ávísan bý, eitt land ella eitt øki/region, har mark millum fleiri lond mœtast.

#### 1.2.2.1 Arbeidshættir og fyriskipan

Filmsframleiðsla kann best lýsast sum ein hópur av ymiskum men samanknýttum og samanhoyrandi tilgongdum. Hesar tilgongdirnar kunnu bólkast í fyra liðir: Forframleiðsla, framleiðsla, eftirframleiðsla og útbreiðsla. (Á danskum: Forproduktion, produktion, postproduktion og distribution.) Hvør liður hefur sínar fortreytir fyri, hvar hon kann liggja landafrøðiliga. Summir partar av filmsvinnuni liggja sera stöðugir, aðrir partar flyta seg alt eftir tekniskum møguleikum og fíggingarmøguleikum. Við nýggju talgildu tøkni eru møguleikarnir bæði størri og fleiri fyri landafrøðiligari spjalding av teimum ymsum framleiðsluliðunum.<sup>15</sup> At tað við nýggjari filmstøkni ber til at skapa, broyta ella tillaga umhvørvi eftir tørvi, ger at filmsvinnan fær verið meiri smidlig í valinum av plássum, ið verða víst á løriftinum.<sup>16</sup>

Framleiðslan, s.s. menning av handritum, tilrættalegging og trygging av lögfrøðiligum og fíggarligum grundarlagi, er ofta knýtt at rótfestum filmsumhvörvum. Á sama hátt er eftirframleiðslan, sum er klipping, ljóðeftirarbeiði, serligar effektir og liðuggerð av filminum til endaliga margfalding, ofta knýtt at nøkrum fáum serútgjörðum plássum, ofta í teimum størstu filmbýunum. Hetta er serfrøðingaarbeiði, ið er treytað av dýrari útgerð. Í Norðurlondum eru nøkur

<sup>11</sup> Útbúgvingarnar liggja í Lillehammer, Volda og Stavanger. (Norsk Filmsinstitutt: <http://www.nfi.no/nyenorske/kart.html> )

<sup>12</sup> Filmfestivalen i Haugesund (2006).

<sup>13</sup> Göteborg International Film Festival (2007):

<http://www.filmfestival.org/filmfestival/page/sv/nordicevent/nordicevent>

<sup>14</sup> Porter (2003), s. 562.

<sup>15</sup> Dahlström et al (2007), s. 19.

<sup>16</sup> Sama.

serliga sterk umhvörvi innan ávís øki, t.d. er Stokkhólmur miðstöð fyrri teldugrundaða eftirviðgerð, tað mesta av framkalling og margfaldan av biograffilmmum til norðurlandska marknaðin fer fram í Oslo, meðan Keypmannahavn er sterkastur í Norðurlondum innan 3D grafikk og special effects.<sup>17</sup>

Útbreiðslan (distritbutiónin) er í stóran mun miðsavnað til stórar býir, tí fyrirkurnar innan hendan partin av vinnuni fyrri tað mesta liggja har. Útbreiðslufyrirkurnar velja í stóran mun heimstað sín eftir eigarabygnaðinum innan biografvinnuna.

Sjálv framleiðslan, innspælingin, er tann parturin av leiðini hjá filminum frá aksi til breyð, ið krevur mest tilfeingi. Umleið 90% av teimum fólkunum, hvørs nøvn, ið vit lesa í rullutekstinum, arbeiða í hesum partinum av tilgongdini. Innspælingin tekur oftast 6-12 vikur (tá vit tosa um spælifilmar og sjónvarpsfilmar) og her verður eitt kostnaðarmikið undirstøðukervi tikið í nýtslu, so sum filmstudio og øll tann útgerð, sum har hoyrir til. Innspælingin hevur higartil verið tætt knýtt at stórum býum, har stór studio við nógvum leiktjöldum eru til taks. Men við nútíðar tøkni og digitalari innspælingstøkni er tað lættari at velja innspælingarstöð aðrastaðni.

Fyriuttan teir nógvu yrkisbólkarar, ið eru beinleiðis knýttir at filmsframleiðsluni frá aksi til liðugt breyð, koma ymiskar óbeinleiðis uppgávur afturat, sum t.d. matgerð og lokalur flutningur, handverkaratænastur av ymsum slag, gisting v.m. At hava góða tilgongd til tær óbeinleiðis tænastrnar er avgerandi fyrri filmsframleiðsluna. Ein góð organisatión krevur góðar førleikar, kunnleika og eitt væl ment netverk av fólki, sum til ber at líta á. Ástøðingar innan filmvísindi hava yvirhøvur hildið upp á, at at kreativar vinnur eru tengdar at eini miðsavnan av vørum og tænastrum, sum fyrst og fremst er at finna í stórbýunum. Nýggjari gransking (sum m.a. endurspeglast í teimum *case studies* sum stutt verða endurgivnar longri frammi í hesum álit) bendir á, at smáir og miðalstórir býir uttanfyri stórbýarøkini, har øll kenna øll, men tað kortini finst eitt breitt úrval av fakligum førleikum, hava ein fyrimun tá tað kemur til filmsframleiðslu.<sup>18</sup> Tað finnast eisini fyrimunir í vera partur av smáum samfeløgum og netverkum.

#### 1.2.2.2 Alheimsgerð og altjóðagerð av filmi

Filmsframleiðsla er ikki avmarkað til eitt ávíst nærøki, ávísan landspart ella ávísá skipan í einstøkum londum. Hon er ein partur av einum altjóða og alt meiri alheimsgjörðum (globaliseraðum) bygnaði. Alheimsgerð (globalisering) er eitt nógv nýtt hugtak, sum tó sjáldan verður skilgreinað. Alheimsgerð er kvalitativt øðrvísi enn altjóðagerð (internationalisering), hon stingur djúpri og er meiri samansett enn t.d. “øktur altjóða handil”. Alheimsgerðin er ein tilgongd har virkin samantvinning/integratión av búskaparligum og øðrum virkseimi fer fram, t.d. mentanarligt virkseimi, fer fram á plássu, ið eru landafrøðiliga spjadd. Tað eyðkennir eisini alheimsgerðina, at talið av innblandaðum aktørum er sera stórt. Aðrir aktørar enn lond, t.d. tvørtjóða fyrirkur og felagsskapir, eru týðningarmiklir partar av alheimsgjörða búskapinum. Tøknilig menning innan kunningar- og samskiftistøkni og avtøka av bindandi reglum innan eitt nú bankaheimin hevur gjørt alheimsgerðina møguliga.<sup>19</sup>

Alheimsgerðin hevur ført til eina herða kapping um allan knøttin, har fyrirkur mugu velja at kappast um prís ella dygd ella eina samanseting av báðum.

<sup>17</sup> Sama.

<sup>18</sup> Sama, s. 20.

<sup>19</sup> Dahlström (2004).

Samanspælið millum mentanarligu og búskaparligu alheimsgerðina snýr seg t.d. um framleiðslu, útbreiðslu og framseting/útrygging av symbolum, ið umboða hendingar, kenslur, virði, smakk og annað. Í ítøkiligum formi kann hetta t.d. vera móti ella filmur. Margmiðlar gera tað møguligt at breiða út slík felags útrykk um allan heimin.<sup>20</sup> Sum dømi um alheimsgerð verða ofta nýtt vørur sum pizza, jeans, Coca Cola og amerikanskir filmar, sum koma út í hvønn krók í heiminum.

Alheimsgerðin av mentanaríðnaðinum inniber samstundis, at ein tørvur skapast at finna fram til og framala tað, sum eyðkennir einstaka plássið, landslutin ella landið. Í Norðurlondum er filmsstuðul soleiðis fyri ein stóran part latin fyri at víga upp ímóti eini mentarligari og búskaparligari alheimsgerð av filminum. Filmurin er tí í eini áhugaverdari dupluttøðu í mun til alheimsgerðina: Lutvíst er filmsframleiðsla partur av einari alheims búskaparligari skipan og filmarnir ein partur av eini alheims mentanarligari skipan *ella* eitt meira og minni medvitað alternativ til hetta.<sup>21</sup>

Mótvegis tí stóra talinum av filmum, sum eru framleiddir av stórfyrirøkum í USA, vaks tað í Evropa fram eitt mál um at tryggja eina ávísa nøgd av innlenskum filmum. Hetta hevur m.a. verið partur av mentanarpolitikkinum hjá hesum londum. Politikkurin hevði og hevur til endamáls at verja sítt egna samfelag við filmum á samfelagsins egna máli. Hetta hevur eisini ført til samstarv yvir um landamørk og ein stóran vøkstur í samframleiðslum. Frá 1997-2002 vaks talið av filmum, sum vóru framleiddir í samstarvi millum tvey ella fleiri lond við 25%.<sup>22</sup> Norðurlenskar samframleiðslur eru ein sera týðningarmikil partur av filmsframleiðsluni í Norðurlondunum. Her hevur serstakliga Nordisk Film og TV-fond ein stóran leiklut, við tað at hann byggir á samstarv millum øll fimm londini.

Samframleiðsla er ikki bert ein lættari máti at lyfta tað stóru uppgávuna, sum ein filmsframleiðsla er, men gevur eisini betri marknaðargrundarlag við tað, at filmurin hevur tveir ella fleiri heimamarknaðir í staðin fyri bert tann eina. Hetta er filmurin Barbara, ið varð innspældur í Føroyum, eitt gott dømi um: Við tað at filmurin var framleiddur av donskum felag, upptikin í Føroyum og hevði fleiri norskar høvuðsleikarar, so hevði hann lutfalsliga stóran áhuga í øllum trimum londunum.

Fyri at minka um kostnaðirnar eru amerikanskir filmsfyrirøkur farnar at flyta ein størri og størri part av framleiðsluni burtur frá Hollywood, t.d. til Vancouver og til lond sum Írland, Italia, Ísland og New Zealand. Fíggjarligu fyrimunirnir kunnu vera lægri lønarlag ella fíggjarligur stuðul, sum t.d. tann skipanin, ið Ísland hevur, har filmsframleiðarar fáa 12% av teimum útreiðslunum, ið verða brúktar til filmsframleiðslu í Íslandi, endurgoldnar úr íslenska ríkiskassanum.

Í teirri øktu altjóða kappingini um teir alt meiri rørligu og flytandi filmsframleiðslurnar hava fleiri og fleiri lond stovnað sonevndar filmsnevndir ella filmskommisjónir. Hesar eru marknaðarføringareindir, ið venda sær til bæði langfilms- og lýsingarfilmsframleiðarar. Til ber at siga, at hesar arbeiða við vinnumenning fyri at fáa filmsframleiðslur til sítt øki. Hetta verður gjørt við marknaðarføringartiltøkum og uppbygging av netverkum. Arbeiðið hjá filmskommisjónunum er somuleiðis ein portalur hjá útlenskum áhugapørtum, ið vilja samstarva við fyrirøkur og filmsarbeiðarar á staðnum. Í Norðurlondum finnast 5 landsfilmskommisjónur og seinastu árin eru

<sup>20</sup> Sama.

<sup>21</sup> Dahlstrøm et al, s. 21.

<sup>22</sup> Lange, A og Westcott, T (2004). Endurgivið í Dahlstrøm (2005).



harumframt komnar fleiri økisfilmskommisíónir. Ein altjóða felagsskapur fyri filmskommisíónir finst eisini: The Association of Film Commisioners International.<sup>23</sup>

### 1.2.2.3 Filmspolitikkur – almennur studningur til filmsframleiðslu.

Filmspolitikkur í Norðurlondum endurspeglar eginleikan hjá filmi at vera bæði mentan og vinna, og er harvið eisini eitt politiskt øki, ið umfatar mentanarpolitiskar og vinnupolitiskar spurningar.<sup>24</sup> Mentanarpolitiskt verður filmurin lutvíst viðgjørður sum mentan í týðninginum *list*, har listarlig dygd og nýskapan eru mátistokkurin, og har dentur eisini verður lagdur at fáa tann dygdargóða filmin út til so nógv sum gjørligt. Og lutvíst verður filmur viðgjørður sum mentan í breiðari týðningi sum eitt virksemi, ið er við til at menna og verja mentanini og málið í landinum. Filmirnir skulu eisini sambært hesum partinum av mentanarpolitiska málinum endurspeгла samfelagið og vísa tess virði og normar, støð og samfelagslív úr øllum landinum, bæði í bygd og í býi.

“Mentanarpolitiska vónin er, at fleiri søgur verða sagdar, fleiri røddir hoyrast, fleiri talent mennast og fleiri umhvørvi gerast sjónlig. Filmurin kann verða við til at varðveita og menna mentanarlaga serleikan hjá einum landi.”<sup>25</sup>

Grundleggjandi endamálið við filmspolitikki í einum vinnupolitiskum sjónarhorni er at skapa arbeiðspláss og búskaparligan vøkstur. Í Norðurlondum – Ísland undantikið- hava landspartarnir fingið størri ábyrgd av vinnupolitikki og vinniligum vøksstri. Vinnupolitisk tiltøk snúgva seg í stóran mun um at skapa góðar fyritleyktir fyri búskaparligari menning. Her koma undirstøðukervi og útbúgvingarmøguleikar inn í myndina sum tvey øki, sum týðningarmikið er at seta inn á.

Tað hevur ofta verið havt á lofti, um ES-sáttmálin loyvir vinnuligum stuðli til filmsframleiðslu. Í Maastricht-sáttmálanum finst ein orðing, sum loyvir stuðli til virksemi, ið mennir og stuðlar mentanini í einum øki ella landi. Tað hevur tí verið hildið at vera í tráð við ES-reglur at stuðla slíkum virksemi, so leingi tað ikki ávirkar kappingarviðurskiptini á ein hátt, sum er í stríð við áhugamálini hjá ES.<sup>26</sup> ES-nevndin hevur gjørt reglur, sum merkja, at stuðul til filmsframleiðslu í einstøkum londum má gera tað gjørligt, at upp til 20% av fíggarætlanini fyri filmin kann brúkast í einum øðrum landi, og at samlaði almenni stuðulin ikki má fara upp um 50% av útreiðslunum. Fyri filmir, sum eru framleiddir í økjum, sum mugu metast smá mentanarlaga ella málsliga, kann stuðulin vera hægri.<sup>27</sup>

Av Norðurlondum er tað bara Ísland, sum hevur eina skipan, sum endurrindar útreiðslur til filmsframleiðslu. Slíkar skipanir finnast í onkrum formi í 11 ES-londum, m.a. Írlandi og Italia.

### 1.2.2.4 Filmur og økismenning – politikkur og úrslit.

“Í Vestureuropa finst ein vaksandi trúgv innan politikk og samfelagsumsiting upp á, at mentanarligar vinnur og virksemi innan mentan eru týðningarmiklir menningarfaktorar”<sup>28</sup>

“Motivini aftan fyri tað at stuðla framleiðslu av filmum kunnu vera, at hesir verða sæddir sum mentanarframleiðslur (kulturprodukter) og eitt mál í sær sjálvum, og/ella at framleiðslan av fílmum inniber hættir at skapa eitthvørt annað. Hetta “annað” sipar í dagsins norðurlenska kjaki oftast til

<sup>23</sup> Association of Film Commisioners International: <http://www.afci.org/>

<sup>24</sup> Dahlström et al (2005), s. 23.

<sup>25</sup> Sama, s. 24.

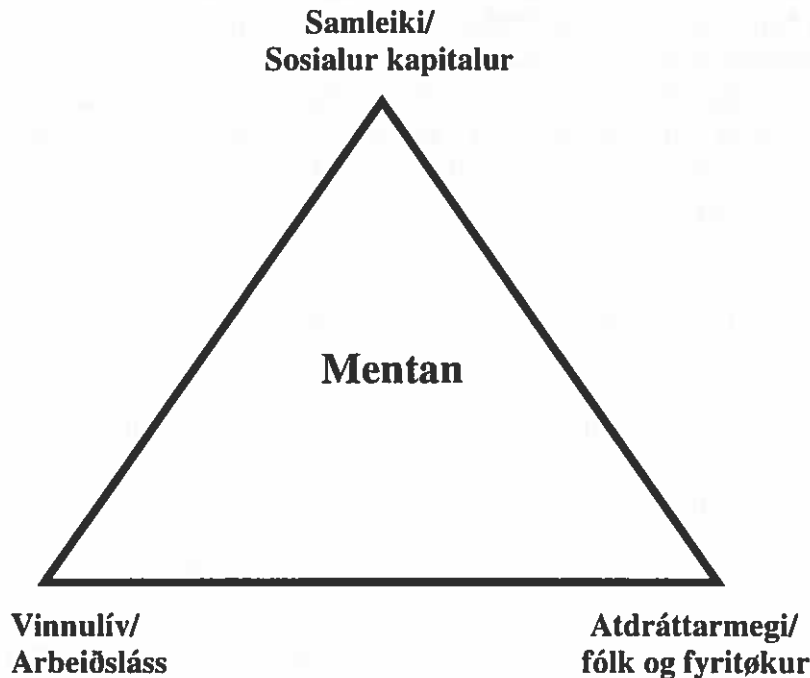
<sup>26</sup> European Audiovisual Observatory (2007)

<sup>27</sup> Sama.

<sup>28</sup> Bayliss (2004).

búskaparligan vøkstur og kann meira ítøkiliga snúgva seg um at skapa arbeiðspláss, at draga fólk og fyritøkur til ella at styrkja tann staðbundna ella regionala samleikan og tann sosiala kapitalin.”<sup>29</sup>

Trýkanturin í mynd 1 er eitt modell, ið vísir hvørjar ymiskar virkanir kunnu vera av mentanarligum virksemini.



Mynd 1. Trýkantur fyri mentanarstrategi. Kelda Svensson & Adolfsson (1995).

Tað, sum modellið sigur, er, at hóast eitt mentanarligt virksemini í fyrsta umfari ávirkar til dømis samleikan, so kann tað eisini hava ávirkan á vinnulívið. Ein sterkari samleiki økir um áræðið at fara undir nýggjar fyrirøkur. Á sama hátt hevur mentanin við síni beinleiðis ávirkan á atdráttarmegin hjá einum øki eina “spreiðingarávirkan” á samleika og vinnulív. Sama mentanarliga virksemini hevur tí ymisk sløg av ávirkan. Hetta modellið kann brúkast til at greina, hvussu filmur knýtir seg at økismenning.<sup>30</sup>

Innan menningarpolitikk, annaðhvørt tað er økismenning ella menning av einum landi, ber til at arbeiða meira og minni beinleiðis móti teimum hornunum í trýkantinum og í samspælinum millum teirra. Skattlig fígging av filmsvirksemini verður motiverað út frá øllum trimum aspektum, men við ymsum denti alt eftir umstøðunum og eftur, um talan er um politikk á lokalum, regionalum ella landsumfatandi støði.<sup>31</sup>

Eg vendi aftur til modellið í umrøðuni av menningarmøguleikunum í Føroyum.

#### 1.2.2.4.1 Vinnulív og arbeiðsmøguleikar

Seinnu árinum hevur verið nógv gjørt burtur úr at gera búskaparfrøðiligar kanningar av ávirkanini, ið mentanarligar og kreativar vinnur hava á vinnulívið í avmarkaðum økjum og landspørtum,

<sup>29</sup> Dahlström et al (2005), s. 26.

<sup>30</sup> Sama, s. 27.

<sup>31</sup> Sama.

sonevndar regionalar ávirkanir. Ein háttur at lýsa hetta er at rokna multiplikator-virkanina fyri t.d. filmsvinnuna. Ein multiplikator er í hesum førinum eitt mát fyri sambandinum millum pengar, ið verða settir í filmsvinnuna, og búskaparligu streymarnar, sum hendan íløgan skapar. Er multiplikatorurin meira enn 1, merkir tað at tað verða skapt størri peningastreymar í búskaparrenslinum, enn tær íløgur, sum vóru gjørdar í eina ávísa vinnu. Búskaparfrøðingarnir W.G. Croy og R.D. Walker gjøgnumgingið eina nøgd av dómum og eru komnir fram til, at ávirkanirnar, sum koma frá filmsvinnu vísa ein multiplikator millum 1,3 og 1,57.<sup>32</sup> Ávirkanirnar kunnu verða *beinleiðis* (keypt verður í økinum fyri pengarnar, ið verða settir í film, *óbeinleiðis* (undirveitarar av vørum og tænaðum) og *avleiddar* (nýtslan hjá starvsfólkunum í fyrirkunum, sum beinleiðis ella óbeinleiðis luttaka í filmsframleiðsluni).

Hvussu nógv arbeiðspláss í beinleiðis eru avleidd av filmsvinnu, kann vera torført at rokna út, eftirsum tað í stóran mun snýr seg um verkætlanarstarvssetingar. Ein positiv ávirkan á ferðavinnuna, so sum øktur eftirspurningur eftir hotelgistingum, matstovum og lokalum flutningi, sum ein filmminnspæling skapar verður ofta nýtt sum grundgeving fyri at lata skattafíggingjaðan stuðul til filmsframleiðslu. Sum dømi kunnu nevast, at í New Zealandi verður mett, at innspælingin av Lord of The Ring filmunum tilfórði búskapinum har umleið 850 milliónur krónur, umframt at talið av ferðafólki til New Zealands er tvífaldað. Filmsturisma er ein vaksandi grein innan ferðavinnuna. Í Avstralia tala tey enn um Crocodile Dundee-virkanina og Eysturríki hevur ferðavinnan í fleiri áratíggju notið gott av The Sound of Music og Skotland kann framvegis selja seg sum Brave Heart-landið. Í Svøríki hava tey staðfest eina Wallander-effekt í Ystad frá krimifilmunum, sum eru sera væl umtóktir í Týsklandi og Onglandi.<sup>33</sup>

#### 1.2.2.4.2 Atdráttarmegi fyri fyrirkur og fólk

Ávirkanin á ferðavinnuna kemur inn á spurningin um atdráttarmegina hjá einum øki. Í alheimsgjørdi kappingini hevur marknaðarføring av –ikki bara vørum og tænaðum- men eisini av plássum ment seg til eitt týðningarmikið innsatsarøki innan økismenning. Plássmarknaðarføring miðar í hovuðsheitum eftir at gera tað lokkandi hjá fólkum at búseta seg á plássinum og hjá fyrirkum at stovna virksema á staðnum ella á annan hátt at gera íløgur í tí ávísa økinum. Eitt annað endamál kann eisini verða at fáa fólk og fyrirkur at vera verandi. Ein týðningarmikil fyrirtreyt fyri væl eydnaðari plássmarknaðarføring er, at staðið verður sjónligt fyri nógvum fólkum. *Image*’ið hjá plássinum hevur í hesum sambandi stóran týðning og strembað verður eftir at byggja upp og menna eina jaliga mynd av staðnum – ofta við slagorðum og myndaeyðkennum. Í plássmarknaðarføringini er tað vorðið alt meira vanligt ikki bara at arbeiða úteftir, men eisini at taka íbúgvirnar á staðnum við. Íbúgvar, sum eru stoltir av sínum býi ella síni bygd kunnu metast sum eitt slag av staðbundnum ambassadørum fyri býin ella bygdina.<sup>34</sup>

Filmsframleiðsla kann viðvirka til plássmarknaðarføring upp á fleiri ymiskar mátar. Lutvíst kann sjálvur filmurin vera við til at økja um kennskapin til plássid ella økið og harvið økja um atdráttarmegina, sum er umrødd omanfyri. Hartil ber til at byggja víðari á filmin og brúka myndirnar og innihaldið í filminum beinleiðis í marknaðarføringini. Lord of the Ring hevur verið nýttur í marknaðarføringini av New Zealeandi í einum stórt uppslignum samstarvi millum Air New Zealand og New Line Cinema, sum hevur framleitt teir tríggar filmarnar. ANZ nevndi seg “Airline to Middle-Earth” hevði motiv frá filmunum málaði á fleiri av flogførum sínum.<sup>35</sup>

<sup>32</sup> Sama, s. 28.

<sup>33</sup> Sama, s. 29.

<sup>34</sup> Sama, s. 30.

<sup>35</sup> Sama.

#### 1.2.2.4.3 Samleiki og sosialur kapitalur.

Stigið frá atdráttarmegi og plássmarknaðarføring til samleika og sosialan kapital er ikki langt. Økisbundin ávirkan lýst sum styrktur samleiki og sosialur kapitalur snýr seg um, hvussu staðbundnir aktørar og fólk, sum býr í økinum, verða mobiliseraði og styrkt fyrri at gerast virkin í vinnulívinum og á arbeiðsmarknaðinum og fyrri at styrkja teirra trivnað og lívsvirði.

Økisbundin samleiki snýr seg um at menna atdráttarmegina hjá einum øki í mun til tað, sum liggur uttan fyrri økið. Samleikin er knýttur at økisbundnum eyðmerkjum. Økisbundin eyðmerking (identifikatióin) er framhildin sum ein lyklapartur í framvøkstrinum av økjum/landspørtum sum eitt sosialt rúm, sum fólk á staðnum kennir eitt tilknýti til. Økisbundin eyðmerking hvílir á ymiskar staklutir sum hugmyndir um náttúruumhvørvi, landslag, byggisiðir, mentan og tjóðskap, dialekt ella søguliga bakgrund.<sup>36</sup>

Sosialur kapitalur verður ofta nevndur, sum ein týðningarmikil staklutur í økismenning. Sosialur kapitalur snýr seg um virði, siðir og normar og kann lýsast sum óformlig staðbundin kervi. Tey skapast og endurskapast gjøgnum tey netverk og sínámillum sambond sum eru millum einstaklingar, bólkar og felagsskapir í lokala samfelagnum. Sosiali kapitalurin á einum plássi hækkar og styrkir bæði ítøkiligar fløgur og fløgur í menniskjansligan kapital.<sup>37</sup> Ítøkiliga kann tann sosiali kapitalurin á einum staði, har ein filmsinnspæling fer fram, koma til sjóndar við, at tað gongur lætt og skjótt at loysa praktiskar trupulleikar. Tað eru nógvar søgur frá smærri innspælingarplássum s.s. Trollhättan og Pajala í Svøríki, um hvussu fólk á staðnum hefur kunnað loyst praktiskar trupulleikar av tí at “øll kenna øll”. “Skal ein kúgv brúkast til eina upptøku, verður ringt til grannan, og tað er skjótt at finna fram til tann persónin, ið tosast skal við, fyrri at læsa hvuðsgøtuna av fyrri at taka eina senu upp.”<sup>38</sup>

#### 1.2.2.5 Landafrøðiliga spjaðingin av filmsvinnuni.

Kanningar vísa, at kreativu vinnurnar í vesturheiminum miðsavnast í stórbýunum. Býirnir bjóða eitt tætt fólkad umhvørvi, sum fremur møguleikar at mótast og býta um royndir og møguleikarnar at fáa lut í framhaldandi kunnleikamenning. Hetta kann bæði vera tað, at ein leitar strategiskt eftir kunning, men eisini, at ein intuitivt tekur til sín “býarins suð”, sum kann vera leysasøgur, innlit, ávirkanir, viðmæli, siðir við meira.

Í nýggjari samfelagsvísindaligum bókmentum verður ofta víst til tørvin á einum kritiskum massa, t.v.s. at tað mugu vera nóg nóg fólk av ymiskum slag fyrri at eitt pláss skal eggja til kreativitet. Richard Florida meinar til dømis, at kritiskur massi merkir, at hvørt einstakt menniskja lutvíst kann kenna seg aftur í sínum líkum, og lutvíst mótir eini rúgvu av persónum, ið eru øðrvísi enn hon/hann sjálv/ur.<sup>39</sup> Tey skapandi evnini verða stimbrað við, at samstundis sum ein er tryggur í sínum egna “bólki”, kann ein verða stimbraður av tí, sum er øðrvísi. Tað finnast dømi um, at tey mest kreativu umhvørvinu ikki altíð eru teir allar størstu býirnir, í hvussu er ikki eftir amerikonskum máti. Tað er hend ein miðspjaðing av teimum kreativu vinnunum til ymsar miðalstórar býir.<sup>40</sup>

<sup>36</sup> A. Paasi (2003).

<sup>37</sup> Putnam (1993).

<sup>38</sup> Dahlström et al (2005), s. 31.

<sup>39</sup> Florida (2002).

<sup>40</sup> Markusen og King (2003)

Tað kann tykjast sum at staðfestingin omanfyri av týðninginum, sum liggur í tættari búseting, um stórar streymar av fólki og førleikum og um kritiskan massa má føra til ta eitt sindur deterministisku niðurstøðuna at filmsvinna í roynd og veru er ein stórbýarvinna. Móti hesi myndini stendur kortini, tað rákið við menning av filmsvinnu í útjaðaraøkjum sum vit hava sæð í Norðurlondum og aðrastaðni við hesi seinnu árin.<sup>41</sup> Orsøkin til hetta er, at leiðarar innan filmsvinnuna í alt størri mun fáa eyguni upp fyri teimum fyrimununum, sum eru við at arbeiða á smærri plássum (smidligar og skjótar avgerðir, stuttur vegur til praktiska hjálp) og fyri at bróta av frá teimum føstu mynstrunum, sum eru í filmsumhvørvinum í stórbýunum, har tey, ið arbeiða í vinnuni ofta hava fylgst við fólki við somu bakgrund, somu virðum og sama hugsunnarhátti frá studentaskúlanum, ígjøgnum filmsskúlan og víðari í starvsleiðini.<sup>42</sup>

At stórbýirnir eru miðstöðir hjá filmsvinnuni forðar ikki fyri, at útjaðarin kann draga vinnuna til sín. Hetta sæst í norðurlandskum høpi í teirri sannroynd, at nógvar filmsstevnur liggja uttan fyri stórbýirnar og ofta í rættiliga smáum býum. Í altjóða filmsvinnuni eru tað eisini mong, sum virðismeta Norðurlond, tí tey umboða nakað øðrvísi enn tað, ið teir stóru filmsmetropolarnir standa fyri.<sup>43</sup> Hetta eru dømi um nisjur í filmsvinnuni, ið kunnu síggjast sum týðningarmikil undantøk til tey ráðandi ástøðini hjá m.o. Richard Florida, sum leggja dent á, at filmur er yvirhøvur er knýttur at stórbýum.

Tey netverk, sum verða skapaði í sambandi við filmsverkætlanir, eru sjáldan einans grundaði á persónar, sum búa á staðnum, men umfata eisini landsdekkandi og altjóða sambond. Tí eru góðir samskiftismøguleikar og ferðamøguleikar til og frá økinum ein serligur fyrimunur, tí hetta ger tað møguligt at heinta fólk inn ella at ferðast út við stuttum skotbrái.

Skipanin av filmsframleiðslu sum verkætlanir hevur eisini gjørt tað gjørligt at flyta innspælingar av langfilmum millum ymisk innspælingarstöð, alt eftir hvussu lutfalsligi kostnaðurin fyri arbeiðsmegi og skattastøðið broytast.

Flytingin av filmsvinnuni út í útjaðaraøkini í Norðurlondum, ella regionaliseringin av filmsvinnuni, er lutvíst ein *fíggjarligur spurningur*. Gongdin er íkominn, tí at tað nýggja regionala lagið í teirri politisku og umsitingarligu skipanini í Norðurlondum fær eina sterkari støðu og tekur á seg nýggj politikk-øki, ið áður hava verið fyrihildin statsvaldinum og miðfyrising tess. Sum liður í økismenningarpolitikkinum hava regionirnar í summum førum sett pengar í menningina av filmsframleiðslu. Harvið eru umstøðurnar og fyritleytingar fyri at framleiða filmar ymiskar, alt eftir hvørji región, ið tú velur at spæla filmin inn í. Fíggjarligur stuðul er soleiðis við til at flyta filmsframleiðslu úr høvuðsstaðum til aðrar og øðrvísi landslutir. Øll Norðanlondini uttan Ísland hava okkurt slag økisbundnum fíggjarstuðli til filmsframleiðslu.<sup>44</sup> Hyggja vit at Evropa finnst tað alment fíggjaðir regionalir filmsgrunnar í minst 11 londum.<sup>45</sup>

“Regiónir kunnu eisini vera *nýggj ídnaðarrúm* (nya industriella rum). Hetta merkir støð, har tað enn ikki eru fastar siðvenjur innan filmsídnaðin, sum kunnu verða forðandi fyri nýggjum hugskotum um film, og har tað er pláss fyri, at ungir og nýggir aktørar sleppa framat at framleiða

<sup>41</sup> Dahlström et al (2005), s. 32.

<sup>42</sup> Sama.

<sup>43</sup> Sama.

<sup>44</sup> Sama, s. 33.

<sup>45</sup> Lange og Westcott (2004), European Audiovisual Observatory (2007).

langfilmur. Hetta eru faktorar, sum dentur hefur verið lagdur á hjá bæði Filmpool Nord og Film i Väst.”<sup>46</sup>

Men spjaðingin í Norðurlondum av filmsvinnuni í norðurlenskum høpi er fyrst og fremst knýtt at tí, at pengar eru settir í hetta virkseimið frá regionalum politiskum myndugleikum, t.v.s. tað hefur verið ein aktivur politikkur sum hefur givið úrslit. Hetta staðfestir svenski samfelagsgranskarin Margareta Dahlström (2007) í eini kanning av búsetingar- og arbeiðsviðurskiftum hjá svenskum filmsarbeiðarum: “Í Svøríki verða fleiri og fleiri filmar framleiddir, samstundis sum tann fyrrverandi miðsavnanin av allari filmsframleiðslu í Stokkhólmi endaliga og avgjørt er brotin. Ein nýggj landafrøði fyri filmsframleiðsluna er um at vaksa fram. Ein slík menning hefur verið møgulig orsakað av politiskum tiltøkum. Filmspolitikkurin hefur fingið eina regionala dimensión, nakað ið hefur viðført, at pengarnir til film lutvíst eru vorðnir regionaliseraðir og at regionalir aktørar hava tikið ein aktivan leiklut á seg fyri at stuðla upp undir framleiðslu av filmum.”<sup>47</sup>

### 1.2.3 Samanumtøka.

Filmsframleiðsla er ein kreativ vinna. Hóast tað kann sigast um filmsvinnuna sum heild í norðurlenskum og altjóða høpi, at hon er miðsavnað í stórbýarøkjum, so síggja vit í Norðurlondum og Evropa (og USA), at hetta mynstrið verður brotið við aktivum tiltøkum frá regionalum politiskum myndugleikum. Filmspolitikkur við bæði mentanarpolitiskum og vinnupolitiskum sjónarhornum hefur havt við sær, at filmsvinnan mennist uttan fyri stórbýarøkini, har hon áður hefur verið miðsavnað.

Vit skulu hyggja eftir nøkrum dømunum um, hvussu filmsvinnan er vaksin fram í Norðurlondum. Longur frammi í hesum áliti verður eisini mett um, hvat royndirnar frá regionaliseringsgongdini innan film í Norðurlondum kunnu nýtast til í føroyskum høpi.

### 1.3 Økismenning innan filmsvinnuna í Svøríki.

Seinastu 10 árini er hendar stórar landafrøðiligar broytingar innan svensku filmsvinnuna. Í byrjanini av 90-árunum vórðu at kalla allir langfilmur í Svøríki innspældir í ella kring Stokkhólm, meðan einans hendinga filmur var framleiddur í øðrum pørtum av landinum. 10 ár seinni var støðan broytt, og meginparturin av filmunum vórðu framleiddir langt burturi frá høvuðsstaðnum.<sup>48</sup>

Orsøkin til hetta er at finna í teirri strategi, sum Svenska Filminstitutet stakk út í kortið seinast í 80-árunum, og sum í frá 1997 og frameftir førði til ein fíggarstuðul, sum fekk heitið “stöd til regionala resurscentrum för regional verksamhet för film och video” (“stuðul til regionalar tilfeingisdeplar fyri film og video”). So við og við er filmsvirksemi komið í gongd í øllum pørtum av Svøríki gjøgnum stovnseting av regionalum tilfeingisdeplum. Hesir tilfeingisdeplarnir arbeiða við at bjóða miðlafrálæru fyri børn og ung, at stimbra samstarvi millum ymsar aktørar innan filmsøkið, at vísa dygdarfilmur fyri almenninginum og at vera við til at menna framleiðslu av stuttfilmum og dokumentarfilmum. Tilsamans 19 slíkir tilfeingisdeplar eru í Svøríki í dag, og av teimum vórðu 3 gjørdir til framleiðsludeplar fyri spælifilmur í 2000, tá ein nýggj politisk avtala varð gjørd um filmsstuðulin í Svøríki fyri tíðarskeiðið 2000-2005. Hesi vóru *Film Pool Nord* (í Luleå í Norrbotten), *Film i Väst* (í Trollhättan í Västra Götaland) og *Film i Skåne* (í býnum Ystad). Í januar 2006 fekk ein nýggj filmspolitisk avtala gildi, ið heldur fram á somu kós sum tann fyrra.

<sup>46</sup> Sama. Filmpool Nord og Film i Väst eru virknastu filmsdeplarnir í Svøríki uttan fyri Stockholm.

<sup>47</sup> Dahlström et al (2007), s. 5.

<sup>48</sup> Dahlström et al (2005), s. 39.

Í taðell 1 niðanfyri sæst eitt fíggyaryvirlit yvirlit yvir hesar deplarnar fyri árið 2005. Her sæst, at statsligi stuðulin er knappliga eina millión sv.kr. um árið, meðan regionali stuðulin, sum verður latin afturímóti er munandi hægri.

**Tabell 1: Stuðul til regionalar filmsframleiðsludeplar í Svøríki í 2005.**

<i>Upphæddir í svenskum kr.</i>	<i>Stöd från Svenska Filminstitutet</i>	<i>Regional motprestation</i>	<i>EU-bidrag</i>	<i>Omsättning</i>	<i>Premiärsatta samfinansierade långfilmer</i>
Film i Väst	950 000	45 850 000	1 060 000	66 940 000	19
Filmpool Nord	950 000	5 000 000	7 000 000	26 310 000	5
Film i Skåne	950 000	11 500 000	0	15 100 000	5

**Kelda: SFI (2006) Verksamhetsberättelse 2005, s. 48.**

Í hesum trimum regiúnunum hava myndugleikarnir sostatt valt at seta skattapengar í filmsvinnuna. Pengarnir verða játtaðir frá kommunum, landspartastýrunum og regiúnunum. Í 2005 fingi 19 langfilmur stuðul frá Film i Väst, og var hetta meira enn helvtin av øllum teimum svensku filmunum, sum vóru frumsýndir í biografunum tað árið. Film Pool Nord hevur eina umleið líka langa søgu sum Film i Väst, men hevur ikki havt ein líka stóran vøkstur, meðan Film i Skåne, sum er stovnað nakað seinni enn hinir báðir deplarnir hevur víst eina dynamiska menningargongd.

Vit skulu stutt hyggja at virkseminum í hesum trimum svensku filmsframleiðsludeplunum.

### **1.3.1 Film i Väst – eitt menningartiltak í Västra Götaland.**

Film i Väst er ein filmsdepil í Västra Götaland, sum í dag er skipaður sum eitt partafelag, sum regiúnin og nakrar av kommunum í regiúnini eiga. Film i Väst er dømi um, at eitt virksemin, ið byrjaði sum filmsmentarligt virksemin fyri ung, hevur ment seg til ein sterkan depil fyri framleiðslu av langfilmum. Film i Väst var stovnað í 1992 í lítla býnum Alingsås, umleið 1 tímauttan fyri Göteborg. At byrja við var endamálið, at ung og áhugafilmarar (amatørar) kundu fáa umstøður at royna at gera filmar í verkstøðum við films- og videoútgærð, sum vórðu ríknir av kommunum ella av lokalum feløgum við kommunalum stuðli. Í 1993 var ein talentmenningarskúli stovnaður og í 1994 eydnaðist við stuðli frá kommunum og landspartastýrinum at fáa settan á stovn ein vestursvenskan filmsgrunn, sum var við til at fígga framleiðslu av langfilmum og stuttfilmum í økinum. Hesin var tó bert virkin í tvey ár.

Men eldsálirnar aftan fyri Film i Väst góvu kortini ikki upp, men søktu um ES stuðul til at menna virksemin. Í umsóknini var dentur lagdur á tørvin á einum filmstudio til spælifilmur, á tørvun á móguleikum fyri eftirframframleiðslu og fyri at menna førleikar, og somuleiðis var víst á, at tað ikki funnst langfilmsframleiðandi fyrirkur í økinum. Í 1997 fekk Film i Väst játtaðan sonevndan Mál 2-økismenningarstuðul úr bygnaðargrunnunum hjá ES (Structural funds).<sup>49</sup> Virksemin var í hesum sambandi flutt til býin Trollhättan.

Neyðugt var at fara undir at gera breiðar fløgur í eitt vinnuligt undirstøðukervi till tess at skapa eitt langtíðarberandi framleiðsluumhvørvi. Í tíðarskeiðnum 1997-2004 var ES-stuðulin 90 milliónir svenskar krónur tilsamans, og hann hevur tí havt stóran týðning fyri menningina av Film i Väst.

<sup>49</sup> Mál 2-økismenningarstuðulin hjá ES miðar eftir at stuðla økjum við viknandi vinnuvirksemi og viknandi fortreytum fyri búskaparligum vøkstri. Virksemin flutti úr Allingsås til Trollhättan, tí Trollhättan uppfylti treytirnar sum Mál 2 stuðulsøki. Sama, s. 52.

Størsti stuðulin er kortini öll árini komin frá Västra Götalandsregióninni og teimum avvarðandi kommununum í regióninni. So við og við, sum ES-stuðulin er minkaður, til hann fall burtur í 2006, hevur regiónin hækkað sín stuðul tilsvareandi.

Umsetningurin hjá Film i Väst vaks frá 1 millión SEK í 1992 til 67 milliónir í 2005. Fram til 2001 vórðu umleið 70 fyrirkætur við tilknýti til miðlar stovnaðar í økinum.

Samfígging av filmsframleiðslu hevur verið týðningarmesti faktorurin til tess at draga filmsverkætlanir til økið. Film i Väst kann bjóða sær til at fígga upp til ein triðing av fíggarætlanini í eini verkætlan, men krevur afturfyri, at ein upphædd, ið svarar til minst 150% av innskoti felagsins, verður brúkt í regióninni.<sup>50</sup>

Í teimum reglugerðum og leiðreglum, ið eru gjørdar fyri samframleiðslunum hjá Film i Väst, stendur m.a.: “Västra Götalandsregionens vision med Film i Väst är att organisationen ska bidra till att etablera regionen som den ledande filmregionen norra Europa.”<sup>51</sup>

Film i Väst setir treytir fyri at veita fígging. Millum tær týðningarmestu reglurnar eru:

- Verkætlanir mugu leggja ein part av framleiðsluni í í økinum, har FiV er virkið.
- Høvuðsframleiðarin skal hava eina mannaða skrivstovu í sama øki.
- Minst 50% av øllum teimum, ið fáa løn í sambandi við filmsverkætlanina skulu hava bústað í Västra Götalandsregióninni.<sup>52</sup>

Tá ið Västra Götalandsregionen var stovnað í 1999 yvirtók hon Film i Väst og skipaði fyrirkæta sum partafelag við regióninni sum einasta partaeigara. Vinnumenningarnevndin og Mentanarnevndin fyri regióninni varða bæði av felagnum. Västra Götalandsregiónin arbeiðir eftir visionini “Tað góða lívið”, ið varð samtykt í 2005 og miðar eftir, at regiónin bæði skal vera ein sterkur mentanardepil og hava stóðugan vinnulívsvøkstur, og sum leggur dent á, at mentan er ein orkukelda og stimbur fyri borgararnar, samstundis sum hon gagnar búskaparvøkstrinum.<sup>53</sup>

Fram til 2005 fekk Film i Väst tilsamans 90 milliónir í stuðli úr ES-menningargrunnunum og hesir pengar hava sjálvsagt átt stóran lut í menningini av virkseminum. Men nú, ið ES-stuðulin hevur fingið ein enda, hevur regiónin tikið avgerð um at traðka til og dekkja burturdótta ES-stuðulin inn við hægri játtanum frá mentanar- og vinnumenningarnevndunum. Kommurnar, ið eru við í arbeiðinum hava tikið, somu avgerð.

Í løtuni sær Film i Väst møguleikar fyri at víðka virksemið innan m.a. eftirframleiðslu. Felagið miðar ikki eftir at gerast meira ráðandi innan svenskan film, tí hvørur tað fjølbroytni í vinnuni, sum felagið sjálvt hevur verið við til at skapa. Í staðin vil Film i Väst víðka virksemi sítt innan altjóða framleiðslur.<sup>54</sup>

### ***Lyklafaktorar í samanrenningini millum film og økismenning í Västra Götalandsregionen.***

Tað vinnuliga undirstøðukervið er ein týðningarmikil faktorur í sambandinum millum film og vinnuliga menning. Hesin er fyrst og fremst til staðar í teimum innspælingarhøllum, sum eru bygd í

<sup>50</sup> Stern, Svensson og Toll 2003, s. 6.

<sup>51</sup> [www.filmivast.se](http://www.filmivast.se)

<sup>52</sup> [www.filmivast.se](http://www.filmivast.se), <http://epi.vgregion.se/vgrtemplates/RegRightColumn.aspx?id=8660>

<sup>53</sup> Västra Götalandsregionen 2005.

<sup>54</sup> Dahlström et al (2005), s. 54, endurgivið úr samrøðu við Tomas Eskilsson, stjóra fyri langfilmadeildini í Film i Väst.



Trollhättan. Film i Väst heldur til í einum gomlum ídnaðarøki í Trollhättan og hefur í dag fýra ymisk filmstudio har. Tað nýggjasta er Studio Fares, ið er 1100m<sup>2</sup>.

Menniskjansliga tilfeingið er eitt “bleytt” undirstøðukervi. Í 2003 gjørði Film i Väst eina kanning av førleikabygnaðinum í Västra Götalandsregiónini í eini kanning, har framleiðsluleiðarar og filmsframleiðarar vórðu spurdir. Tað vísti seg, at filmsfeløgini høvdu ikki havt trupulleikar við at liva upp til kravið, um minst helvtin av teimum, sum vórðu sett í starv, skuldu vera úr regiónini. Samstundis var staðfest, at tað vantaðu førleikar innan ávís øki. Hetta galt serliga filmsleikstjórar og A-fotografar.<sup>55</sup> Filmsleikstjórar samstarva ofta við nakrar fáar A-fotografar. Ljóðtøkningar, elektrikarar og nakrar aðrar serfrøðingafunktióir mangla eisini í regiónini.

Sum liður í eini langsiktaðari ætlan fyri menning av eini langtíðarberandi filmsvinnu í regiónini hefur Film i Väst ment fleiri ymiskar útbúgvingar. Eitt øki, har tørvur á útbúnum fólki tíðliga varð staðfestur, var framleiðsluøkið. Tí var Film i Väst við og bygdi upp 3-ára filmsframleiðaraútbúgvingina á lærda háskúlanum í Trollhättan/Uddevalla. Felagið tók eisini stig til eina hægri útbúgving í 3D-animatión og í listarligari framseting á sama lærda háskúla. Harumframt rekur Film i Väst í samstarvi við kommunalu vaksnamannaútbúgvingarnar eina gymnasiala yvirbyggingarútbúgving fyri ymiskar starvsbólkar innan filmsvinnuna. Hendan er vorðin til eina 2-ára yrkisútbúgving. Fyri royndar filmarbeiðarar og ungar filmsframleiðarar, ið enn ikki eru komnir í gongd, rekur Film i Väst eina uppvenjingarverkætlan (trainee-projekt) saman við lokalu arbeidsávísingunum og framleiðslufeløgnum.

Ein lykklaførleiki er at meta um uppskot til langfilmsverkætlanir. Hjá Film i Väst er tað forstjórin Tomas Eskilsson, ið hefur hesa ábyrgdina. Hann tekur avgerð um hvørjar filmsverkætlanir, ið Film i Väst skal samframleiða. Metingarstöðið er listarlíga dygdin, væntaði áhugin hjá biografangarunum, eins og filmar til børn og ung skulu raðfestast frammarliga. Harumframt verður eisini mett um, hvussu filmsverkætlanin ávirkar filmsvinnuna og arbeidsmarknaðarstöðuna í regiónini.<sup>56</sup>

Ein filmur, sum fær stóran viðgang, hefur nógv at siga – lutvíst fyri at vátta organisatiónina inneftir, men kanska fram um alt í mun til nærumhvørvið, regiónina og alt landið. Ein væl fagnaður filmur, ið selir nógv atgongumerki, ger tað lættari hjá politikarum at vilja satsa upp á filmsframleiðslu. Á lands- og altjóða pallinum er ein “succes” við til at “vísa, at mann dugir”. Fyri Film i Väst fekk *Fucking Åmål* ein slíkan avgerandi týdning. Filmurin varð frumvístur í 1998 og var ein av best fagnaðu svensku filmunum í 1990-árunum bæði millum ummælarar og áskoðarar.

Ein týðningarmikil táttur fyri týðninginum, ið filmsvinnan hefur fyri økismenning er samband hennara við aðrar vinnur. Film i Väst hefur kannað ta vinnuna, sum fæst við livandi myndir í Västra Götaland. Hendan vinnan umfatar films- og sjónvarpsframleiðslu, lýsingarfilmar, sjónvarps- og telduspøl, simulering, útbúgvingarfilmar og audiovisuellar tænastr til internetið. Trollhättan við Film i Väst er miðstöð fyri langfilmaframleiðslu, meðan Göteborg er miðstöð fyri sjónvarps- og lýsingarfilmar. Samstundis sum Film i Väst er vaksið er eisini framleiðslan hjá Sveriges Television í Göteborg vaksin, serliga innan drama, sum er ferfaldað seinastu árin.<sup>57</sup>

<sup>55</sup> Ein A-fotografur er tann persónurin á framleiðsluliðnum sum tøkniliga og listarlíga hefur ábyrgdina av fotografisku sniðgevingini av einum filmi í samstarvi við m.o. filmsleikstjóran.

<sup>56</sup> [www.filmivast.se](http://www.filmivast.se)

<sup>57</sup> Stern, Svensson og Toll 2003, s. 4.

Kanningin vísir eisini, at það eru stovnaðar nógv fyrirkur innan films- og miðlavinnuna í regiónini. Hetta verður umrøtt sum eitt “filmcluster”, har Film i Väst verður sæð sum motorurin.<sup>58</sup> Hetta sjónarmiðið gongur eisini aftur hjá Vinnumenningarnevndini í Västra Götalandsregionen, sum letur nógv það størsta regionala íkastið til fíggingina av Film i Väst. Nevndin metir stuðulin til samframleiðslu av langfilmi og drama sum ein stimbur til menningina av einum audiovisuella ídnaði.<sup>59</sup>

Á heimasíðuni hjá Film i Väst er ein listi yvir filmsfyrirkur í regiónini, sum vísir, at 14 framleiðslufeløg og 11 aðrar films- og miðlafyrirkur eru bara í Trollhättan. Film i Väst hevur eitt tætt samarbeiði við hinar filmsfyrirkurnar, og forstjórin Tomas Eskilsson leggur dent á týðningin av at byggja upp langtíðar viðurskifti við framleiðslufeløg, filmskaparar og aðrar lyklapersónar.<sup>60</sup> Framleiðslufeløgini eru aksin fyri allar aðrar fyrirkur. Um tey hava nógv virksema í gongd, spreiddir ávirkanin seg út í alla vinnuna.<sup>61</sup>

Lokalur eldhugi og það, at eldsálir og lyklapersónar finnast er enn ein týðningarmikil faktorur fyri sambandið millum filmsvinnu og økismenning. Hetta hevur havt stóran týðning í stovnanini og menningini av Film i Väst (sí omanfyri).

Att politikarar á regionalum støði, fyrst í läns-ráðunum og síðani í regiónini Västra Götaland, hava satsað upp á filmsvinnu hevur havt avgerandi týðning. Fleiri lyklapersónar vísa eisini á týðningin av, at Västra Götaland er ein región við sjálvstýri, sum gevur eina týðiligari strategiska ábyrgd fyri økismenningini.<sup>62</sup>

### 1.3.2 Filmsvinnan í Norrbotten – Filmpool Nord.

Filmsvinnan í Norrbotten, ið er norðasti landsparturin í Svøríki, tók dik á seg í 1990, tá táverandi Norrbottens Län fekk eina statspulju upp á 8 milliónir SEK, sum vóru oyramerkta til mentan. Táverandi skrivstovustjórin fyri vinnumenningardeildini hjá leninum, Per-Erik Nilsson, ið eisini hevði ábyrgdina av mentanarumsitingini, mælti til at nýta peningin til at fáa í gongd eina filmsvinnu Norrbotten. Per-Erik Nilsson er í dag stjóri fyri felagnum Filmpool Nord. Hugskotið um at nýta hendan pening til at stuðla upp undir filmsframleiðslu í leninum var umsett til veruleika í 1991, tá ein tilfeingismiðstöð fyri regionala filmsvinnu varð stovnað. Fokus í hesum virksema var útlán av tøkniútgerð og fíggarligur stuðul til filmsframleiðslu. Samstundis sum nógv ivasamar røddir vóru frammi bæði í Norrbotten og í Stokkhólmi um møguleikarnar fyri og nyttuna av at framleiða filmar í Norrbotten, kom ein rúgva av umsóknnum frá lokalum filmsskaparum um at gera filmar.<sup>63</sup>

Í 1992 var virksemað skipað í Filmpool Nord sum ein 3-ára royndarskipan. Í 1996 var royndin gjørd varandi og Filmpool Nord varð skipað sum eitt partafelag, ið Norrbottens Län átti. Síðani 1998 hava allar kommunurnar í Norrbotten verið við sum partaeigarar, lensstýrið í Norrbotten og kommunan í Luleå vórðu størstu íleggjarar við ávikavíst 18 og 14 prosentum av partapeninginum. Á gamla hernaðarøkinum Kronan í Luleå hevur Filmpool Nord skrivstovuhøli saman við øðrum mentanarstovnum. Millum mentanarvirksemað finst ein biografur og Studio Kronan, eitt filmstudio á 700 fermetrar, ið Filmpool Nord er partaeigari í. Hetta er norðaligasta filmstudio fyri yrkisligar

<sup>58</sup> Sama, s. 6

<sup>59</sup> Dahlström et al (2005), s. 56

<sup>60</sup> Sama, endurgivið úr samrøðu við Tomas Eskilsson, forstjóra í Film i Väst.

<sup>61</sup> Sama.

<sup>62</sup> Sama, s. 57.

<sup>63</sup> Sama, s. 50, Johansson 2004, s. 9, Filmpool Nord 2002, s. 2.

filminnspælingar, sum finst í Svøríki. Í 1990-árunum var filmsframleiðslufelagið Giraff Film stovnað í Luleå, og í 2005 vóru 5 filmsframleiðslufeløg stovnaði, ið hava skrivstovur á Kronan økinum.

Frá 1997 øktist almenni stuðulin til Filmpool Nord munandi, tá svenski staturin lat pening úr stuðlinum til regionalar tilfeingisdeplar. Í 2000 var Filmpool Nord gjørt til landsdepil fyri langfilmaframleiðslu. Í árunum 2003-2005 var árligi regionali stuðulin 5 mill. SEK. Harumframt er fitt av stuðli komin úr bygnaðargrunnunum hjá ES – fram til 2005 tilsamans 44 mill. SEK. Í árunum 2000-2005 var ES-stuðulin 15-20% av samlaðu fíggarætlanini hjá Filmpool Nord. Tilsamans hevur Filmpool Nord verið við til at framleitt umleið 40 langfilmar (íroknað sjónvarpsrøðir) og umleið 250 dokumentar- og stuttfilmar.<sup>64</sup>

Men framgongdin hjá Filmpool Nord snýr seg ikki bara um at skapa fíggarligt tilfeingi og vinnuligt undirstøðukervi fyri filmsframleiðslu í Norrbotten. Tað málrættaða arbeiðið hjá eldhugaðum lyklapersónum hevur eisini verið ein avgerandi fortreyt fyri menningini.<sup>65</sup> Umframt áðurnevnda Per-Erik Nilsson, ið líka síðani 1991 hevur arbeitt fyri at menna filmsvinnuna í Norrbotten, so hevur menningin eisini verið borin fram at lyklapersónum innan arbeiðsávísingarnar, kommunurnar, lensstýrið og ríkispolitikk. T.d. endaði formaðurin í lensráðnum røðu sína á eini ráðstevnu um film í 2004 við at lova framhaldandi fíggarligan stuðul til filmsvinnuna frá regionalu myndugleikunum.

#### *Menningin av einum lands- og altjóða perspektivi.*

Tað krevjast ymisk sløg av tilfeingi til langfilmaframleiðslu. Tað snýr seg m.a. um undirstøðukervi og netverk, fígging og førleikar. Tað seinasta ber við spurningin um, hvørt tað eru persónar tørkir, ið hava vitan um og royndir av filmsframleiðslu. Tað er áhugavert at hyggja at, hvussu hesi ymsu sløgin av tilfeingi hava ment seg í Norrbotten regiónini.

Fyri tað fyrsta krevjast undirstøðukervi og netverk. Ein filmbýur er í ferð við at verða skapaður í tilknýti til Studio Kronan og skrivstovurnar hjá Filmpool Nord. Hesin filmbýurin skal innihalda fleiri films- og miðlaatknýttar fyritøkur s.s. filmsfyrirøkur og tøkniyrirøkur. Hendan satsingin er gjørlig av einum tøttum samstarvi millum Luleå kommunu, Luleå Näringsliv AB (vinnumenningarfyrirøka) og Filmpool Nord.

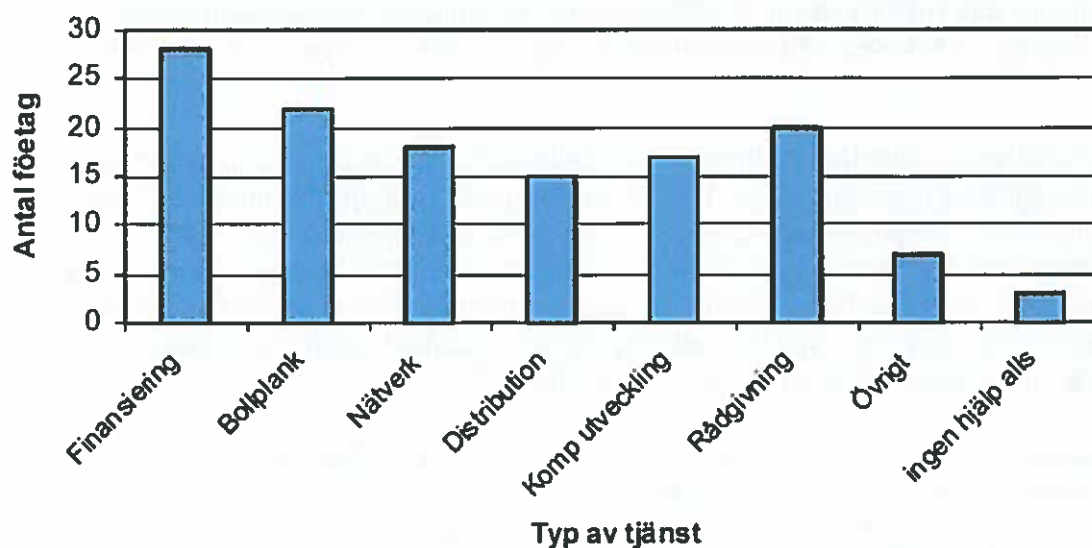
Filmpool Nord hevur nógv sambond við fyrirøkur í filmsvinnuni í Norrbottens län. Í eini spurnarkanning, ið vendi sær til allar fyrirøkur, ið kunnu staðfestast at hava virkað innan filmsvinnuna í Norrbotten, vísti tað seg, at nærum allar høvdu havt samband við Filmpool Nord. Tænasturnar, sum fyrirøkurnar finga vóru – settar upp eftir týttleika-: Fígging, sparring, ráðgeving, netverk, førleikamenning og distributió. <sup>66</sup> (Sí tabell 2 niðanfyri.)

#### **Tabell 2: Tænastur, ið Filmpool Nord hevur veitt fyrirøkum í Norrbotten.**

<sup>64</sup> [www.fpn.se](http://www.fpn.se)

<sup>65</sup> Dahlström et al 2005, s. 59.

<sup>66</sup> Johansson 2004, s. 25.



Kelda: Johansson, Staffan (2004): *Filmindustrin i Norrbotten. Framväxt, nuläge och ekonomisk betydelse*. S. 23.

Tá vit tosa um filmsframleiðslu, ber helst til at víðka hugtakið undirstøðukervi til tað ítøkiliga náttúruumhvørvið, sum hefur víst seg at vera eitt tilfeingi í menningini av filmsframleiðslu í Norrbotten. Filmar, sum eru samframleiddir av Filmpool Nord, hava í stóran mun gjørt nýtslu av teimum serstøku náttúruumhvørvunum í Norðursvøriki. Eisini tað lítla samfelagið verður mettt sum eitt tilfeingi, tí tey sum hava spælt filmar inn í Norrbotten siga frá, at “tað er lætt og stuttligt at spæla filmar inn í Luleå og Norrbotten, tí fólk eru hjálpsom og vinarlig”.<sup>67</sup>

Miðvís sambond í netverkum er ein fortreyt fyri at skapa langfilmsverkætlanir. Framleiðsla av langfilmum fer fram í verkætlanum. Tað henda alla tíðina nýggjar samansetingar av verkætlanum. Tí hefur tað stóran týðning, at aktørar taka lut í netverkum og eru til staðar har, ið fólk mótast fyri at seta slíkar verkætlanir saman.

Ein støðug tilgongd av førleikum er sera týðningarmikil, og hetta er ein avbjóðing fyri eina landslut sum Norrbotten við teimum landafrøðiligu fortreytum, sum har eru. Nógvar filmsframleiðslur eru altjóða samframleiðslur. Fyri svenskar filmar hefur serliga norðurlendskt samstarv stóran týðning. Filmpool Nord miðar eftir at menna samstarvið í Nordkalot-økinum.

Eitt annað tilfeingi í framleiðslu av langfilmum er atgongdin til fígging í Norrbotten. Hendan kemur eisini í framtíðini at vera tengd at almennum pengum. Út frá tí sum kommunalir og regionalir fíggarveitarar hava meldað út er framhaldandi stuðul væntandi. Filmpool Nord hefur átt lut í nøkrum av teimum best seljandi filmunum í Svøriki seinastu árin og hetta saman við framgongdini hjá fyrirkuni styrkir argumentini fyri at lata skattafíggaðan stuðul til virkseimið. Tí hava regionalu myndugleikarnar eisini økt játtanina, tá ES-stuðulin er fallin burtur. Í dag er árliga fíggarætlanin 33 milliónir svenskar krónur, sum í høvuðsheitum eru regionalir pengar.<sup>68</sup>

<sup>67</sup> Dahlström et al 2005, s. 60, endurgivið úr samrøðu við Tomas Eskilsson, forstjóra í Film i Väst.

<sup>68</sup> Filmpool Nord, [www.fnp.se](http://www.fnp.se)

Gjögnum praktiskar royndir frá filmsverkætlanum og gjögnum útbúgvingar er ein førleiki stigvíst bygdur upp, sum er eitt tilfeingi fyri framtíðar menningina av filmframleiðslu í Norrbotten. Ein lokal og regional “filmsarbeiðarastætt” er ment. Johansson vísir í kanning síni á, at nógvir av hesum filmsarbeiðarunum er sonevndir “mångsystlare” (t.e. fólk, ið starvast innan fleiri ymisk yrki), men at tað eru eini 150 fólk í regiónini, sum burturav arbeiða við filmi<sup>69</sup>. Harumframt eru onnur 80, ið arbeiða innan sjónvarpsvinnuna.<sup>70</sup>

Í Norrbotten finnast nakrar útbúgvingar innan film. Her hevur Filmpool spælt ein stóran leiklut, tí fyrirkomandi hevur í stóran mun verið tann, ið skipar fyri slíkum útbúgvingum. Útbúgvingarnar hava snúð seg um rekvisittir, foto, handritaskriving, framleiðsluarbeiði, leikstjórn, klipping, framleiðslu av tónleikavideo og filmstøkni. Útbúgvingarnar hava fíggaðar við stuðli úr regionalum arbeiðsmarknaðargrunnum og skipaðar í samstarvi við m.a. svenska sjónvarpið SVT og við regionalar og landsdekkandi hægri lærustovnar.

Førleikamenning fer tó ikki einans fram í gjögnum útbúgvingar, men í stóran mun gjögnum praktiskar arbeiðsroyndir og við at kunnleiki verður útbreiddur í samstarvi millum ymsar aktørar.

Framtíðarmálið hjá Filmpool Nord er at økja um talið av samframleiddum langfilmum. Ætlanin er longu í ár at økja talið úr 3-4 árliga upp í 7 um árið, umframt at draga fleiri fyrirkomandi til í filmsvinnuni til regiónina. At vaksa um virkseimið er eisini ein máti at gera tað gjørligt hjá filmsarbeiðarum at arbeiða alt árið runt.<sup>71</sup>

#### **1.4 Menning av filmsvinnu í útjaðarunum í Noregi.**

Seinastu árin hevur norski staturin lagt dent á at menna filmsvinnuna uttan fyri Oslo, sum annars hevur staðið fyri at kalla allari norskari filmsframleiðslu. Hetta er gjørt við at flyta týðningarmiklar filmsstovnar úr Oslo, eitt nú við at flyta miðlaeftirlitið til Fredriksstad, stovna filmsútbúgving í Lillehammer, leggja The Norwegian Film Commission, sum skal fáa útlendskar filmsframleiðslur til Noreg, í Bergen og stuðla filmsmiðstöðum og grunnum í Bergen, Trondheimi og Tromsø.

(Samandráttur av høvuðsrákum. Umleið 1 síða.)

#### **1.5 Menning av filmsvinnu í útjaðarunum í Danmark**

(Samandráttur av høvuðsrákum. Umleið 1 síða.)

#### **1.6 Menning av filmsvinnuni í Íslandi.**

Filmspolitisk tiltøk

Vinnupolitisk tiltøk til at stuðla upp undir Ísland sum altjóða filmframleiðsluland.

Filmsframleiðsla í nøgd

Fortreytir fyri filmsvinnu í Íslandi: Heimamarknaður, mentanarpolitikkur, mentanarstovnar, Ísland sum location-land, útbúgvingarmøguleikar.

<sup>69</sup> Johansson 2004, s. 25.

<sup>70</sup> Sveriges Television 2006, s. 36.

<sup>71</sup> Filmpool Nord 2007, [www.fnp.se](http://www.fnp.se)

## 2. Støðan í Føroyum, sum er.

### 2.1 Søguligt afturlit.

#### 2.1.1 Nakrar royndir innan dokumentar- og spælifilmar: 1950-1980.

Dokumentarfilmarnir hjá xx, Eyðuni Johannesen, Arne Nørrevang o.ø. og spælifilmarnir hjá Hidalgo.

#### 2.1.2 Sjónvarpið og filmsframleiðsla.

Dokumentarfilmar og fiktið í Sjónvarpinum.

#### 2.1.3 Útlendskar filmsframleiðslur í Føroyum

Frá Tro Håb og Trolddom til Barbara.

#### 2.1.4 Føroyskir spælifilmar.

Filmarnir hjá Katrin Ottarsdóttir.

### 2.2 Films og videoframleiðsla í dag.

#### 2.2.1 Sjónvarp

#### 2.2.2 Reklamur

#### 2.2.3 Annað

### 2.3 Føroyingar í filmsvinnu uttanlands.

### 2.4 Undirvísing í filmi í Føroyum.

Klippfisk, miðnámsskúlaundirvísing.

## 3. FISK 2006: Lýsing og eftirmeting.

### 3.1 Málseting og fyrireikingar

#### 3.1.1 Lýsing av konseptinum

#### 3.1.2 Lærarar

#### 3.1.3 Luttakarar

#### 3.1.4 Stuðlar og áhugapartar

### 3.2 Skeiðið

#### 3.2.1 Undirvísingin og verkætlanirnar

#### 3.2.2 Filmarnir

#### 3.2.3 Eftirmetingin hjá næmingunum

#### 3.2.4 Eftirmetingin hjá lærarunum

#### 3.2.5 Samanumtøka av royndunum frá FISK 2006.

### 3.3 Niðurstøður viðvíkjandi FISK 2006

## 4. Filmspolitikkur sum vinnupolitikkur: Írland og Ísland.

### 4.1 Írland sum dømi.

Filmspolitikur til í Írlandi: Skattafyrirminir til útlendskar framleiðarar, lágur partafelagsskattur, aktiv marknaðarføring av Írlandi sum location land, menningarstuðul til vinnuligt infrakervi.

Faktorar, ið eru við til at menna írska filmsvinnu:

Skattafyrirminir fyri útlendskar íleggjarar og lágur partafelagsskattur.

Umfatandi stuðul til framleiðslu av filmi í Írlandi, ið uppihaldur einum umfatandi undirstøðukervi av filmsframleiðslufeløgum, filmsstudium v.m.

Útbúgvingar á høgum fakligum støði.

Tað enska málið, ið ger tað lætt hjá útlendingum at arbeiða í Írlandi.

Atgongd til ein stóran enskt talandi marknað (Írland, Bretland, Avstralia og USA).

Nógvar stórar sjónvarpsstøðir, sum eftirspyrja sjónvarpsframleiðslur (almennu og handilsligu sjónvarpsstøðirnar í Írlandi og Bretlandi.)

Ein stórir marknaður fyri kommersiellari films- og sjónvarpsframleiðslu.

Fleiri smáar sjónvarpsstøðir, har smá framleiðslufeløg kunnu fáa fótin inn um í vinnuni. Hetta lækkar í ávísan mun gáttina at fáa fótin innum í filmsvinnuni.

Høg krøv til góðsku orsakað av harðari kapping.

Eitt virkið og alment stuðlað sjónleikarumhvørvi, sum hevur enskt sum fyrsta mál.

4.1.1 SWOT greining av Írlandi sum filmsvinnuland: Enska málið gevur stóran marknað, gott vinnuligt infrakervi, góðar vinnufremjandi skipanir, sum gera tað lokkandi at framleiða film í Írlandi.

4.2 Ísland sum dømi

4.2.1 Filmspolitisk tiltøk í Íslandi: Skattafturbering av útreiðslum hjá útlenskum framleiðarum í Íslandi. Almennur stuðul til filmsframleiðslu.

Faktorar, ið eru við til at menna íslensku filmsvinnuna:

Almennur stuðul og skattafyrimunir, ið eggja útlenskum filmsframleiðarum at framleiða í Íslandi.

Fleiri almennar og privatar sjónvarpsstøðir, ið skapa eftirspurning eftir framleiðslu av sendingum og lýsingarfilmum.

Almenna kringvarpið framleiðir sjónvarpsfiktión og útvarpsleikir og er harvið ein menningarstaður fyri handritahøvundar, leikstjórar og sjónleikarar.

Tað almenna veitir fíggarligan stuðul framleiðslu av íslenskum spælifilimum.

Tað almenna marknaðarførir Ísland sum filmsupptøkuland, ið kann bjóða serliga áhugaverd locations og sum hevur framleiðslufeløg, ið kunnu bjóða útlenskum filmsframleiðarar tæmastur í sambandi við upptøkur, filmseftirarbeiði v.m.

Íslenska filmsvinnan samstarvar við útlenskar filmsframleiðarar og strembar eftir at vera á hædd við útlenskar filmar í listarligari og tøkniligari góðsku.

Ísland hevur eitt virkið og alment stuðlað yrkissjónleikarumhvørvi, við útbúgvingum innan leiklist og við fleiri yrkissjónleikarhúsum, ið uppihalda og menna eina stætt av dugnaligum sjónleikarum, leikstjórum og dramatiskum rithøvundum.

Útbúgvið fólk innan filmsvinnuna og eina íslenska grundútbúgving í sjónvarpsframleiðslu (Íslenski Filmskólin).

Fjølbroyttir møguleikar hjá ungdómi at kunna seg við framleiðslu og royna seg við egnum filmum, við m.a. undirvísingartilboðum í framhalds- og miðnámskúlan, atgongd til framleiðslutól og vegleiðing á filmsverkstaðum og einum skúla, har til ber at taka eina 2-ára grundútbúgving í video-framleiðslu.

4.2.2 SWOT greining av Íslandi sum filmsvinnuland: Serstakar locations, sterkt vinnuligt infrakervi, lutfalsliga bílig arbeiðsmegi í mun til onnur lond, vinnufremjandi skipanir. Gott ferðasamband til USA og Evropa.

5. Framtíðarmøguleikar fyri filmsvinnu í Føroyum.

Framleiðsla av livandi myndum er søguliga sæð avmarkað í Føroyum. Lítið hevur verið framleitt av fiktión og dokumentarfilmum um føroysk viðurskifti á føroyskum.

Menningin byrjar við almenna sjónvarpinum í 1984. Her var og er høvuðsdenturin lagdur á framleiðslu av tíðindum og dokumentariskum sendingum. Nøgðin av fiktión er sera avmarkað.

Framleiðsla av livandi myndum fer enn í dag næstan bara fram í sjónvarpinum og á lýsingarstovunum. Fiktión verður stórt ikki framleidd á yrkisstöði, undantikið tær søgur, sum sjónvarpið annað ella triðja hvørt ár ger í sambandi við jólini. Her er tó altíð talan um framleiðslur við sera lágari figgjarætlan.

Møguleikarnir fyri fakligari menning eru nærum ikki til. Undirvísingin í skúlunum er avmarkað, tí førleikin og møguleikin at fáa fakliga hjálp eru avmarkaðir.

Fakliga menningin innan almenna sjónvarpið hevur staðið í stað seinastu árin. Journalistar verða ikki beinleiðis útbúnir í at arbeiða við sjónvarpi. Nýggir tøknilærlingar fáa eina grundútbúgving, men annars eru nógvir av tækningunum í sjónvarpinum upprunaliga útvarpstøkningar, ið ikki hava útbúgving í at arbeiða við myndum. Sjónvarpið hevur ikki ein greiðan politikk fyri góðskumeting av egnum sendingum ella fyri góðskumálum í sendingum sínum.

Filmframleiðararnir innan lýsingarvinnuna royna at menna starvsfólk síni við skeiðum. (Ein lýsingarfyrirætla stuðlaði FISK 2006 og fekk ein av medarbeiðarum sínum við sum luttakara).

Klippfisk hevur verið ein roynd hjá einstaklingum at seta undirvísing á økinum í gongd, men eingin stovnur ella felagsskapur varðar av Klippfiski, og nú Kringvarpið stendur fyri at selja bygningin, sum Klippfisk heldur til í, sær út til, at Klippfisk dettur niður fyri, um tað ikki verður loftað og fær figging og høli at halda fram við virkseminum.

Tað verður millum lítið einki framleitt av undirhaldi og fiksión í Føroyum í dag. Kringvarpið eftirspyr ikki sjónvarpsframleiðslur uttan fyri stovnin, og tí er heldur einki fakligt umhvørvi at tala um uttan fyri almenna sjónvarpið. Talið av persónum, sum burturav fáast við videoframleiðslu uttan fyri almenna sjónvarpið kunnu teljast á einari hond, og tey arbeiða øll við lýsingarframleiðslu.

Tað almenna sjónvarpið sendir lýsingar, og tað er grundarlagið undir tí sindrinum av framleiðslu, sum er innan privatu vinnuna.

Men eingin vinnulig sjónvarpsstöð er, ið kann taka kappingina um lýsingar upp við almenna sjónvarpið og eftirspyrja annað tilfar enn lýsingar.

Tað vanta tí nakrar grundleggjandi fyritleykir fyri, at framleiðslufeløg kunnu mennast uttan fyri almenna kringvarpið. Tann livandi myndin er í alt størri ein berandi samskiptisháttur í samfelagnum. Hon er gjøgnumgangandi í dagligu mentan okkara og nær okkum gjøgnum alt fleir tøkniplatformar og miðlar: Biografløftið, sjónvarpið, telduna, fartelesonina, iPod'in, hondtelduna o.s.fr., og hon røkkur longur og longur út í samfelagið, alt eftir sum tað er vanligari og vanligari at flatskermar hanga í almennum hølum hølum, s.s. handlum, bíðihøllum v.m.

Tann livandi myndin er í stóran mun við at troðka burtur stillu myndina og skrivaða orðið, sum miðilin, ið vit dagliga nýta at kunna okkum um umheimin.

Hetta krevur, at føroyska samfelagið mennir førleikan at samskipta við livandi myndum, soleiðis at vit ikki upp á sikt eru myndaligir analfabetar í altjóða samfelagnum.

## 5.1 Mentanarligur týðningur hjá eini filmsvinnu.



Í altjóðagjørda samfelagnum eru vit partur av einum globalum samskifti. Samstundis vísir tað seg, at hin einstaki hevur stóran tørv á at kenna seg sjálvum aftur í teimum miðlum, ið hann møtir. Tí síggja vit bæði í Norðurlondum og Evropa eina umfatandi menning innan mentanarøkið úti í regiúnunum. Hetta er ikki minst galdandi innan filmsídnaðin, har vit í t.d. Vesturdanmark, Suður-, Vestur- og Norðursvøríki og í Íslandi hava sæð, at regionalir myndugleikar hava sett nógvan pening í at menna filmsvirksemi og fingið gongd á eina lutfalsliga sera stóra filmsframleiðslu.

Úrslitið er ikki bara, at hetta skapar arbeiða í regiúnunum, men eisini –sambært kanninum- at íbúgvarnir kenna ein størri stoltleika av landsluti sínum, gerast glaðari fyri at búgva har, samstundis sum onnur meta tað vera meira áhugavert at flyta hartil.

Onkur hevur sammett mentanarlaga tørvin á at skapa eina filmsframleiðslu í Føroyum og at skapa eitt føroyskt filmsmál og filmssøgur við føroyskum innihaldi við tørvin fyri 150 árum síðani at skapa eitt føroyskt skrivtmál, so vit kundu fáa bókmentir á okkara egna máli. Samanberingin er helst ikki serliga yvirdrivin.

## 5.2 Vinnuligur týðningur av filmsvinnu

Filmsvinnan er tøkniliga før fyri at veita tænastr til hvønn krók av heiminum. Við alnótini hevur ikki longur tann stóra týðningin hvar eftirarbeiðið til ein film verður gjørt, og somuleiðis er skjótt og ómakaleyst at senda upptøkur úr einum heimsparti til ein annan.

Ein føroysk filmsvinna kann tí bæði tæna einum heimamarknaði og veita tænastr til marknaðir uttan fyri Føroyar.

Tað eru sum so ongar grundleggjandi forðingar fyri at menna eina vinnu innan films- og videoframleiðslu í Føroyum, men tað krevur karmar og tað krevur fólk við evnum og útbúgving. Karmarnar mugu byggjast upp, fólkinu við evnunum finnast og evnini mennast. Og tað er neyðugt at skapa gróðrarbotn fyri einum fjølbroyttum vinnuverksemi innan film og video.

Um vit hyggja at royndunum frá Íslandi, Írlandi, Vestur- og Norðursvøríki, Danmark o.ø. so er eigur tað at vera gjørligt at menna eina filmsvinnu í Føroyum, sum lutvíst framleiðir føroyskar filmar og samstarvar við útlendsk filmsfeløg.

Royndirnar frá menning av filmsvinnu í norðurlendskum útjaðaraøkjum vísa, at nógv avleitt virksemi er av filmsframleiðsluni (tænastr, bygging, flutningur, gisting, ferðavinna, o.a.) umframt, at ein sjónlig filmsvinna tykist at hava sera jaliga ávirkan á sjálvskensluna í einum lokalum øki (Smb. við dømini í Norðurlondum omanfyri).

## 5.3 Filmsvinna og árin hennara á samleika og atdráttarmegi hennara mótvegis vinnulívi og arbeiðsmegi

Dømi úr Norðurlendskum regiúnunum: Styrking av samleika, sosialur kapitalur, arbeiðspláss og førleikamenning. Føra niðurstøður frá Film och regional utveckling i Norden yvir á føroysk víðurskifti.

## 5.4 Filmsundirvísing og týðningur hennara fyri menning av filmsvinnu

At kalla allar sólskinssøgurnar um regionala menning av filmsvinnu byrja við, at eitt gott undirvísingartilboð varð sett á stovn. Film i Väst í Trollhättan er gott dømi um hetta. Film i Väst byrjaði sum ein miðlaverkstaður í býnum Alingsås í 1991 og mentist til at gerast ein tann størsti filmsvinnudepilin í Svøríki, har fleiri stórir svenskir, danskir og altjóða filmar eru framleiddir, m.a. Dancer in the Dark, Dogville og Manderlay hjá Lars von Trier.

### 5.5 SWOT greining av Føroyum sum filmsvinnulandi.

**Styrkir:** Lítið og liðiligt samfelag, har stuttur vegur er til tey, ið taka avgerðir. Serstakt náttúruumhvørvi, sum er lætt og skjótt at koma til. Nærleiki til Stórabretlands og Skandinavia.

Lætt at finna og engasjera eldsálir. Tónleikaumhvørvi í stórari menning.

**Veikleikar:** Fá útbúgvinn fólk innan filmsvinnuna. Einkin undirstøðukervi til filmsvinnuna, vantandi karmr. Óstøðugt veðurlag.

**Møguleikar:** Menna førleikar innan vinnuna og byggja upp undirstøðukervi og egna framleiðslu.

Draga útlendskar framleiðarar (við stuðli ella skattafyrirminum). Fáa útlendskar framleiðarar at nýta føroysku náttúruna í sum location. Skapa virksemi innan tónleikafilmar í kjalarvørrinum á altjóða framgongdini hjá føroyskum tónleikarum. Samstarv við íslensku filmsvinnuna.

Marknaðarføring av Føroyum gjøgnum filmar, sum eru framleiddir her.

**Hóttanir:** Vantandi menning av førleikum og vantandi kappingarføri. Trupult at marknaðarføra seg í mun sterka íslenska brandið í vinnuni. Vantandi vinnu- og mentanarpoliskur vilji til aktivan filmsvinnupolitikk.

### 5.6 Strategiskir móguleikar fyri menning av føroyskari filmsvinnu

#### 5.6.1 Menningarmóguleikar: Útbúgving og framleiðsla.

Týðningarmikið at skapa eitt føroyskt útbúgvingar- og talentmenningartilboð. Byrja við einum miðlaverkstaði í Havn, sum kann byggja víðari á Klippfisk, og bjóða undirvísing og vegleiðing til ung og til borgarar, ið ynskja at læra at gera film. Verkstaðurin kann síðani víðka virksemi sítt til eisini at veita fólkkaskúlunum og vinnulívinum tænastr.

Innan eitt ikki alt ov langt áramál, t.d. 5 ár, stovnar landið eitt partafelag, sum rekur filmsvirksemi, byggir og rekur eitt filmstudio, framleiðir filmar, kann fígga samstarv millum føroyskar og útlendskar filmsframleiðarar og er føroyski depilin fyri samstarv innan film, bæði innlendis og í mun til umheimin. Treytin fyri at veita einum útlenskum framleiðara fíggarligan stuðul kann t.d. vera, at framleiðarin skal keypa vørur og tænastr í Føroyum fyri minst 1½ tað upphæddina, ið hann fær í fígging frá føroyska filmsfelagnum.

Til vit fáa ein filmsdepil sum lýst omanfyri eigur ein filmsgrunnur at vera stovnaður, sum stuðlar framleiðslu av føroyskum filmum.

#### 5.6.2 Útbygging av fiktið og dokumentari í sjónvarpinum.

Játtanin til Kringvarpið eigur at hækka við eini munandi upphædd, ið er oyramerkt til framleiðslu av føroyskari fiktið.

#### 5.6.3 Tónleikavinnan og videoframleiðsla.

Í tann mun føroysk tónleikanøvn sláa ígjøgnum á altjóða pallinum er møguleiki hjá eini føroyskari filmsvinna at halda seg framat at framleiða tær visuella framleiðslurnar, sum eitt altjóða tónleikanavn noyðist at geva út sum part av marknaðarførslu síni.

#### 5.6.4 Reklamuvinnan.

Tørvur á einum alternativum til almenna sjónvarpið. Fyri at skapa kapping og fakliga menning. Tað at almenna Kringvarpið sendir lýsingar, ger, at lítil møguleiki er at skapa lønandi handilsligt útvarp og sjónvarp uttan fyri Kringvarpið. Ein dagur átti at verið ásettur, tá lýsingarnar verða avtiknar í almenna sjónvarpinum, og almennur stuðul givin Kringvarpinum í staðin. Hetta vil skapa ein marknað, so tað kann løna seg at seta á stovn eina sjónvarpsstøð á handilsligum grundarlagi. Harvið kann skapast eitt framleiðsluumhvørvi uttan fyri almenna Kringvarpið, og kappingin, sum kann standast av hesum, er neyðug fyri at menna films- og sjónvarpsvinnuna sum heild.

#### 5.6.5 Samstarv við íslenska filmsvinnu.

Ísland hevur ment sína sølu av landinum sum location stað í nógv ár. Til ber at fara inn í eitt samstarv við íslends feløg, soleiðis at locations í Føroyum gerast ein víðkan av tí pakkanum, sum íslendingar bjóða út. Hetta vil vera ein fyrimunur fyri Føroyar, tí Ísland er sera kent í altjóða filmsvinnuna og teir hava eitt stórt netverk innan altjóða filmsíðnaðin, ikki minst tann í Hollywood, sum seinastu árin hevur lagt nakrar stórar og dýrar framleiðslur í Íslandi. Tað er eisini ein kendur lutur, at næstan allar tær stóru bilaverksmiðjurnar framleiða lýsingarfilmar í Íslandi, tá teir skulu vísa model fram, sum kunnu koyra í nógvum ymiskum veðri og landsløgum.

#### 5.6.6 Samstarv við Norðurlond annars.

Um føroyingar gerast aktivir filmsframleiðarar, ið sjálvir hava fígging í rygginum, so eru fleiri norðurlendsk samstørv, sum til ber at fara inni – eitt nú Nordisk Film og TV-fond.

#### 5.6.7 Fígging

Tað slepst ikki uttan um, at filmsvinna kostar. Komandi 3 árin er neyðugt at brúka umleið 0,5-1 millión kr. árliga at byggja upp ein miðlaverkstað.

Harumframt eigur at vera bygt eitt nýtt filmsupptøkuhøli, sum er leyst av almenna sjónvarpinum og vera ríkið av einum sjálvsagnarstovni ella sjálvstøðugum almennum partafelag. Umframt at reka filmsupptøkuhølið skal felagið taka stig til framleiðslur av filmum og veita tænarar til filmsframleiðarar, bæði privatar og almennar. Felagið skal ikki vera yvirskotsgevandi, men brúka pening til at seta í gongd framleiðslur og skjóta fígging inn í filmsframleiðslur, sum kunnu draga útlenskar filmframleiðslur til Føroya og skapa Føroyum gott PR uttanlands.

### 5.7 Ein vísjón fyri menning av eini føroyskari filmsvinnu.

### 5.8 Tilmæli til stig sum neyðug eru at taka til tess at menna eina føroyska filmsvinnu.

## 6. Samanumtøka og tilmæli.

Møguleikarnir fyri at skapa eina filmsvinnu í Føroyum liggja fyrst og fremst í at menna førleikarnar at framleiða film og vido, bæði hvat viðvíkur fyrireiking, framleiðslufyriskipan, upptøkum og eftirarbeiði (klipping, ljóðeftirarbeiði, tónleikur o.s.fr.).

Sum tøkkin er háttað og soleiðis sum samskiðið fer fram og mennist, so fer tað at bera væl til hjá eini føroyskari filmsvinnu at bjóða tænastr sínar fram til útlenskar framleiðarar. Fyritreytin er, at førleikarnir og framleiðslukervið eru til staðar.

Fyri at skapa hesar fyritreytirnar er neyðugt at:

- 4) menna talentini og útbúgva tey
- 5) menna heimliga marknaðin, so grundarlag verður fyri fleiri framleiðslufeløgum
- 6) skapa karmar, so hesi feløg kunnu bjóða seg fram á marknaðum uttan fyri Føroyar og so tað er áhugavert hjá útlenskum framleiðslufeløgum at keypa tænastr í Føroyum.

Mælt verður til at:

- Skipaður verður ein almennur ella alment fíggaður filmsdepil, sum:
  - o Rekur miðlaverkstað, ið stuðlar skúlum við vitan, vegleiðing og útgerð til undirvísing í videoframleiðslu
  - o Heldur skeið fyri skúlalærarum o.ø. í videoframleiðslu
  - o Skipar fyri førleikamennandi skeiðum fyri framleiðslufeløg og almenna sjónvarpið
  - o Stuðlar og eggjar borgarum – ungum sum eldri-, ið vilja royna at gera egnar filmar
  - o Skipar fyri miðvísum skeiðvirksemi fyri ung og áhugafilmsskaparar sum heild
  - o Umboðar føroyska filmsvinnu úteftir
  - o Kann taka stig til og samskipa framleiðslu av føroyskum stuttfilmum og spælifilmum
  - o Kann taka stig til at fáa útlensk framleiðslufeløg at leggja framleiðslur í Føroyum
  - o Rekur eitt væl útgjørt filmstudio, har privatir og almennir filmsframleiðarar kunnu leiga seg inn.
  - o Veitir fulla ella lutvísa fígging til framleiðslur, sum verða framdar í Føroyum, bæði føroyaskar og útlenskar.

Tann parturin av filmsdeplinum, sum eigur og rekur filmstudio og luttekur í filmsframleiðslu við útgerð og fígging, kann vera skipaður sum ein sjálvsognarstovnur ella eitt alment partafelag.

Onnur stig, ið mælt verður til at taka fyri at fáa eitt meira dynamiskt framleiðsluumhvørvi eru:

- Avtøkan av lýsingum í almennu loftmiðlunum verður framd innan fyri eitt ár, so pláss fyri verður fyri privatum loftmiðlum.
- Beinleiðis almenni stuðulin til Kringvarpið verður øktur, og ein triðingur av samlaðu inntøkum Kringvarpsins oyramerkur til at keypa sjónvarpssendingar uttan fyri stovnin.
- Stovnaður verður grunnur at stuðla framleiðslu av føroyskari fiktiún á filmi. Hesin peningur verður settur í ein grunn, sum allir framleiðarar kunnu søkja úr.
- Framleiðsla av føroyskari fiktiún verður gjørd til eina skyldu í komandi mál- og rammustýringarsáttmálum millum tað almenna og Kringvarpið

- Stuðulin til yrkisleiklist verður øktur, so hópurin av yrkisleikarum, sum eru virknir í Føroyum kann gerast breiðari
- Skattalætti ella stuðul (t.d. eftir íslenskari fyrimynd, har útlendsk framleiðslufeløg fáa 12% av tí peningi, ið tey brúka til vørur og tænastr í Íslandi, endurgoldin frá statinum) verður latin útlenskum filmsfeløgum, ið framleiða filmar ella partar av filmum í Føroyum.
- At stuðlað verður upp undir at fáa eitt afturvendandi norðurlenskt ella altjóða filmstiltak í Føroyum, t.d. eitt skeið (møguliga við tíðini sett saman við einum festivali), av høgari góðsku, sum setir Føroyar á kortið hjá filmsvinnuni í londunum uttan um okkum, og sum gevur føroyingum høvi at skapa sær persónlig netverk við virkin fólk í filmsvinnuni í londunum uttan um okkum.

Niðurstøðan er, at átrokandi stigini, ið mugu takast eru, 1) at skipa førleika- og talentmenning gjøgnum undirvísingartilboð og skeiðvirksemi, 2) at skapa ein víðkaðan og meira dynamiskan heimamarknað fyri videoframleiðslu og 3) at skipa ein føroyskan filmsgrunn at veita munagóða fígging til framleiðslu av føroyskum filmum.

## Keldulisti:

Bayliss, Darrin (2004): "Ireland's Creative Development: Local Authority Strategies for Culture-led development." *Regional Studies*, vol 38, no 7, s. 817-831.

DCMS, Department for Culture, Media and Sports (2007): *Creative Economy*.  
[http://www.culture.gov.uk/what\\_we\\_do/Creative\\_industries/](http://www.culture.gov.uk/what_we_do/Creative_industries/)

Dahlström, Margareta, Bjarnadóttir, Hólmfríður, Hermelin, Brita, Jørgensen, John, Lahtenmäki-Smith, Kaisa, Rusten, Greta, Skúladóttir, Marta G. og Wengström, Elisabeht (2005): *Film och regional utveckling i Norden*. Svenska Filminstitutet og Nordregio.

Dahlström, Margareta, Hermelin, Brita og Östberg, Sara (2007): *Regionaliserad filmproduktion i ett filmarbetarperspektiv*. Kulturgeografisk Seminarium 1/2007. Rapporter från Kulturgeografiska Institutionen, Stockholms Universitet.

European Audiovisual Observatory (2007): <http://www.obs.coe.int/about/oea/org/index.html>

Filmfestivalen i Haugesund (2006): <http://www.filmweb.no/filmfestivalen2006/>

Film i Väst (2007): Heimasíða. [www.filmivast.se](http://www.filmivast.se)

Film i Väst (2007a): [www.filmservice.se](http://www.filmservice.se) (Kunningarsíða um störv og útbúgving innan filmsvinnuna í Svøríki.)

Filmpool Nord (2007): Heimasíða. [www.fpn.se](http://www.fpn.se)

Filmpool Nord (2002): *En filmregion skapas. Fragment ur en 10-årig historia. 10 ára minningarrit*.

Florida, Richard (2002): *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*.

Florida, Richard (2007): *CreativeClass.org Home of the Richard Florida Creativity Group*.  
<http://creativeclass.org/>.

Göteborg International Film Festival: <http://www.filmfestival.org/>

Johansson, Staffan (2004): *Filmindustrin i Norrbotten. Framväxt, nuläge och ekonomisk betydelse*. Centrum för Utbildning och Forskning inom Samhällsvetenskap, CUFS, Luleå Tekniska Universitet.

Lange, E og Westcott, T (2004): *Public Funding for Films and Audiovisual Works in Europe – A Comparative Approach*. Strasbourg: The European Audiovisual Observatory.

Leadbeater, C. (1999): *Living on Thin Air. The New Economy*. London: Penguin.

Marcussen, Ann, og King, David (2003): *The Artistic Dividend: The Arts' Hidden Contribution to Regional Development*. Humphrey Institute of Public Affairs, University of Minnesota.

Norsk Filminstitutt (2007): <http://www.nfi.no/>

Paasi, Anssi (2003): "Region and place: regional identity in question". *Progress in Human Geography*, Volume 27, Number 4, August 2003, pp. 475-485

Porter, Michael E. (2000): "Location, Competition, and Economic Development: Local Clusters in a Global Economy". *Economic Development Quarterly*, Vol. 14, No. 1, 15-34

Porter, Michael E. (2003): "The Economic Performance of Regions." *Regional Studies*, Volume 37, Numbers 6-7 / August-October 2003. S. 545-578.

Putnam, Robert, Leonardi, Robert and Nanetti, Raffaella Y. (1993): *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*.

Stern, Per, Svensson, Martin og Toll, Bengt (2003): *Film, TV och Moderna Medier i Västra Götaland*. Film i Väst. [www.filmivast.se](http://www.filmivast.se).

Sveriges Television (2006): *SVT 2005. Med årsredovisning*. Stockholm: SVT.

Västra Götalandsregionen (2005): *Vision Västra Götaland – Det goda livet*. <http://www.vgregion.se>.

Appendix 1: Lýsing og eftirmeting av FISK 2006.

Appendix 2: Føroysk filmsframleiðsla higartil.

